

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**LİSE 9. VE 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN
İLİŞKİLERİ VE ÖZNEL İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(MERSİN İLİ ÖRNEĞİ)**

Başak KAYHAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2019

T.C.

TOROS ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**LİSE 9. VE 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN
İLİŞKİLERİ VE ÖZNEL İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(MERSİN İLİ ÖRNEĞİ)**

Başak KAYHAN

DANIŞMAN

Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEMMUZ 2019

YÜKSEK LİSANS TEZİ ONAY FORMU

Beşak KAYHAN tarafından hazırlanan "Lise 9. Ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Başarıma Stilleri, Akademi İlişkileri ve Öznel İyi Olma Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Mersin Üİ Örneği)" başlıklı bu çalışmaya 23-07/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonunda yeterliliği ile başarıyla bulunarak jürimiz tarafından Psikoloji Ana Bilim Dalında yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı

Dr. Öğr. Üyesi Fatma Serra GÜRKAN

Jüri Üyesi

(Danışman)

Prof. Dr. Kamuran ELBİ-YOĞLU

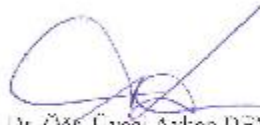

Jüri Üyesi

Dr. Öğr. Üyesi Yunus Emre AYNA
(Dicle Üniversitesi)

Savunma Sınav Jürisi Tarafından Tezini İmzalı Nüshasını Teslim Tarih: 21.08.2019

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Dr. Öğr. Üyesi Ayhan DEMİRCİ
Enstitü Müdürü V.

ETİK BEYAN

Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmada;

- Sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Yaratıldığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

22/07/2019

Başak KAYILAN

**LİSE 9. VE 10. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN BAĞLANMA STİLLERİ, AKRAN İLİŞKİLERİ VE ÖZNEL İYİ OLUŞ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BAZI DEMOGRAFİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ
(MERSİN İLİ ÖRNEĞİ)
(Yüksek Lisans Tezi)**

Başak KAYHAN

**TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

2019

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise 9. ve 10. sınıfa devam eden ergenlik dönemindeki öğrencilerin akran ilişkileri, öznel iyi oluş ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesidir. Çalışma, iki veya daha çok değişken arasındaki ilişkiyi açıklamayı amaçlayan ilişkiyel tarama desenine göre yapılmıştır. Araştırmanın örneklemi Mersin ili Yenişehir ilçesine bağlı 4 lisenin 9. ve 10. sınıflarına devam eden 388 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, Öznel İyi Oluş Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi uygulanmıştır. Verilerin analizinde bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve öznel iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişki Pearson Çarpım Momentler Korelasyon analizi ve Regresyon analizi ile incelenirken; demografik değişkenler açısından araştırma değişkenleri iki kategorili değişkenlerde parametrik olarak Bağımsız Gruplar t- Testi; üç ve daha fazla kategori için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) tekniklerinden yararlanılmıştır.

Analiz sonuçları incelendiğinde kız ergenlerin akran ilişkileri ölçeğinin kendini açma ve sadakat alt boyutlarından aldıkları puanların erkek ergenlere göre anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna ek olarak çalışmada öznel iyi oluş ölçeğinden alınan puanların akran ilişkileri ölçeğinin bağlılık ile güven ve özdeşim alt boyutlarından aldıkları puanları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Son olarak güvenli bağlanma alt boyutundan alınan puanları ile akran ilişkileri ölçeğinin akran bağlılığı, akran güveni ve kendini açma alt boyutları arasında pozitif yönde ilişki olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, Öznel İyi Oluş, Bağlanma, Akran İlişkileri

**INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ATTACHMENT
STYLES, PEER RELATIONSHIPS AND SUBJECTIVE WELL-BEING LEVELS
OF HIGH SCHOOL 9TH AND 10TH GRADE STUDENTS IN TERMS OF SOME
DEMOGRAPHIC VARIABLES**

(THE SAMPLE OF MERSİN)

(M. Sc. Thesis)

Başak KAYHAN

**TOROS UNIVERSITY
SOCIAL SCIENCE INSTITUTE**

2019

ABSTRACT

The aim of this study is to investigate the relationship between peer relationships, subjective well-being and attachment styles of adolescents in high school 9th and 10th grade. The study was conducted according to the relational survey design which aims to explain the relationship between two or more variables. The sample of the study consists of 388 students attending 9th and 10th grades of 4 high schools in Yenişehir, Mersin. Personal Information Form, Subjective Well-being Scale, Peer Relationship Scale and Relationship Scales Questionnaire were applied in the study. In the analysis of the data, the relationship between attachment styles, peer relationships and subjective well-being variables were examined by Pearson Product Moment Correlation analysis; In terms of demographic variables, the variables of the research were parametric Independent Groups t-Test; One-way analysis of variance (ANOVA) techniques were used for three and more categories.

When the results of the analysis are examined, it is seen that the scores obtained from the self-disclosure and loyalty subscales of the female adolescents were significantly higher than the male adolescents. In addition to this, it is seen that the scores obtained from subjective well-being scale are related to the scores of the peer relationship scale from the commitment and trust and identification sub-dimensions. Finally, it is seen that there is a positive relationship between the scores obtained from the secure attachment sub-dimension and the peer loyalty, peer trust and self-disclosure sub-dimensions of the peer relationship scale.

Keywords: Adolescent, Subjective well-being, Attachment, Peer Relation

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimi ve tez hazırlık sürecinde bilgisi ve yardımı ile yanımda olan, desteğiyle bana güç veren, enerjisine hayran olduğum, örnek almaya çalıştığım tez danışmanım sayın Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU'na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her meşakkatli döneminde olduğu gibi yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam esnasında da benim ve çocuklarımın da yanında olarak bizden desteğini, emeğini ve özverisini esirgemeyen sevgili babacığım Ali Ekber ÇAM'a çok teşekkür ederim.

Bu yoğun süreçte, her zaman, her anlamda benimle olan, bilgisi, öngörüsü, deneyimleri ile yoluma çıkan engelleri benimle birlikte göğüsleyen canım eşim Hüseyin KAYHAN'a ve yaşam enerjilerim canım çocuklarım Asmen Tijjar KAYHAN ve Mir Zanyar KAYHAN'a teşekkür ederim.

Başak KAYHAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ.....	xi
GİRİŞ	1
Araştırma Probleminin Tanımı	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Alt Amaçları	4
Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi	5
Sayıtlar	5
Sınırlılıklar	5
Tanımlar	6

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Ergenlik	7
1.1.1. Ergenlik dönemi ve gelişim özellikleri	9
1.1.1.1. Erken ergenlik (12-14 yaş).....	9
1.1.1.2. Orta ergenlik (14-17 yaş).....	10
1.1.1.3. Geç ergenlik (17-19 yaş).....	10
1.1.2. Ergenlik döneminde duygusal gelişim.....	11

1.2.	Bağlanma.....	12
1.2.1.	Bowlby ve bağlanma kuramı	12
1.2.1.1.	İçsel Çalışan Modeller	15
1.2.2.	Ainsworth ve Üçlü Bağlanma Stili.....	16
1.2.3.	Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM).....	17
1.2.4.	Ergenlik döneminde bağlanma.....	20
1.3.	Akran İlişkileri.....	24
1.4.	Öznel İyi Oluş	27
1.5.	Bağlanma, Öznel İyi Oluş ve Akran İlişkileri İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar	32

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM VE BULGULAR

2.	YÖNTEM VE BULGULAR	
2.1.	Araştırmanın Modeli.....	36
2.2.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	36
2.3.	Veri Toplama Araçları.....	38
2.3.1.	Kişisel Bilgi Formu.....	38
2.3.2.	İlişki Ölçekleri Anketi	38
2.3.3.	Akran İlişkileri Ölçeği	39
2.3.4.	Öznel İyi Oluş Ölçeği	39
2.4.	Veri Toplama İşlemi ve Verilerin Analizi	40
2.5.	Bulgular.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER.....	51
Tartışma ve sonuç.....	51
Araştırmacı ve uygulayıcı için öneriler.....	56

KAYNAKLAR.....	58
EKLER.....	68
Ek-1 Kişisel Bilgi Formu	68
Ek-2 Akran İlişkileri Ölçeği	69
Ek-3 Öznel İyi Oluş Ölçeği	70
Ek-4 İlişki Ölçekleri Anketi	71
Ek-5 Anket İzin Belgeleri.....	73
ÖZGEÇMİŞ.....	74

TABLolar LİSTESİ

Tablo	Sayfa
Tablo 1.1. Yetişkin Dörtlü Bağlanma Stili (Bartholomew ve Horowitz, 1991 sf.227).....	18
Tablo 2. 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu.....	36
Tablo 2.2. Ölçeklerden alınan en düşük ve en yüksek puanlar, toplam puanlar ve standart sapmalar.....	40
Tablo 2.3. Ölçeklerden alınan puanların sınıf düzeylerine göre incelendiği bağımsız gruplar T testi analizi sonuçları.....	41
Tablo 2.4. Ölçeklerden alınan puanların cinsiyet açısından karşılaştırıldığı bağımsız gruplar T testi sonuçları	42
Tablo 2.5. Ölçeklerden alınan puanların annenin eğitim durumu açısından karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları.....	43
Tablo 2.6. Ölçeklerden Alınan Puanların Babanın Eğitim Durumu Açısından Karşılaştırıldığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları	45
Tablo 2.7. Ölçeklerden alınan puanların okul türüne göre karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları.....	47
Tablo 2.8. Katılımcıların öznel iyi oluş puanları, bağlanma stilleri alt boyutları puanları ve akran ilişkileri ölçeğinin alt boyutları arasındaki İlişki	49
Tablo 2.9 Bağlanma stilleri alt boyutlarının Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	50
Tablo 2.10. Akran İlişkileri ölçeği alt boyutlarının Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi.....	50

GİRİŞ

Bu bölümde problem durumu, araştırmanın amaçları, önemi, gerekçesi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırmada kullanılan tanımlar yer almaktadır.

Araştırma Probleminin Tanımı

İnsan yaşamı doğum ile ölüm arasında olan ve birbiri ile ilişkili ancak farklı gelişimsel dönemlerden oluşmaktadır. Bu yaşam yelpazesi içinde kişinin büyümesi ve gelişmesinde kritik olarak nitelendirilebilecek dönemler vardır. Bebeklik ve ilk çocukluk yıllarını da kapsayan hayatın ilk beş yılı ve ergenlik yılları sözü geçen bu kritik dönemlere örnek olarak gösterilebilir. Bu dönemlerde kişi, sevgi eksikliği, besin azlığı gibi çeşitli yoksunluklar ile karşılaştığında bir daha telafi edilemeyecek olan kalıcı ve ağır hasarlar oluşabilir (Kulaksızoğlu, 2009). Kişinin yaşamının en erken döneminde görülen bağlanma, en basit haliyle bebeğin, bakım veren ile kurduğu duygusal bir bağ olarak tanımlanmaktadır (Becker-Weidman ve Shell, 2010). Bağlanma kuramının öncülerinden biri olan Bowlby, (2012) bağlanmayı yaşamın ilk yılının ikinci yarısında ona bakım veren kişi ile kurduğu temel ilişki eğilimi olarak tanımlamıştır. Bağlanma, diğer bir insan ile olan duygusal bağının kalitesini ve durumunu tanımlayan genel bir terimdir. Bağlanma davranışı, tercih edilen kişi ile yakınlığı sürdürmek ya da bir insana ulaşmaya yol açan davranışın herhangi bir türüdür ve artan emniyet ve güven hissiyle sonuçlanır. Algılanan ayrılık ya da bağlanma, bağlanma figüründen ayrılma tehdidi tarafından başlatılır. Bağlanma sistemi, içsel çalışan bir model ya da önemli olan diğerlerinin ve kendisinin içinde olduğu bir dünya tasarımıdır, burada kişilerin arasındaki ilişkiler temsil edilir ve sonra ona göre hareket edilir (Becker-Weidman ve Shell, 2010).

Bowlby ve Ainsworth'un kuramsal yaklaşımlarına uygun olarak erken dönemde çocuğun bağlanma figürü olan anne ve babaların tekrarlanan davranış örüntüleri çocukların bağlanma temelinde zihinsel şemalarını şekillendirmekte ve çocuk üzerinde yaşam boyu süren etkiler göstermektedir. Bağlanma kuramına göre, ebeveyn davranışları ve etkileşim biçimi daha sonraki yıllarda yakın ilişkilerdeki beklenti, inanç ve tutumları yönlendiren "içsel çalışan (zihinsel) modellerin" içeriğini belirler (Bretherton, 1985).

Bağlanma kuramına göre anne-çocuk etkileşimi sürecinde çocuklar iki temel zihinsel model geliştirirler: Benlik ve başkaları modelleri. Benlik modeli genel olarak yakın ilişkilerde yaşanan bağlanma anksiyetesi ile ilişkilidir ve çocukların diğer insanlar tarafından ne kadar sevildiği ya da değer verildiğine ilişkin bilinçdışı şemalarından oluşur.

Duyarlı, destekleyici ve zamanında olumlu tepkiye dayalı bakım daha çok olumlu benlik modeli (bir anlamda yüksek özsaygı) ile ilişkilidir. Başkaları modeli ise daha çok yakın ilişkilerde mesafeyi koruma ve kaçınma davranışı ile ilintilidir ve başkalarının ne oranda destekleyici, güvenilir algılandığına ilişkin inançları içerir (Van Rosmalen, Van Der Horst ve Van der Veer, 2016). Olumlu ebeveyn tutumları sayesinde başkaları modeli olumlu olan bireyler, olumsuz diğerleri modeline sahip olan bireylere oranla, ilişkilerini düzenlemede daha başarılıdır ve başkalarıyla yakınlaşmaktan rahatsızlık duymazlar. Benlik ve başkaları modelleri birbirleriyle etkileşim içinde yakın ilişkilerde beklenti ve inançları yönlendirir ve duygu düzenlemeden, stresle başa çıkmaya ve ruh sağlığına kadar çok sayıda dinamiği doğrudan etkiler (Sümer, 2006).

Bir bağlanma tarzı oluştuktan sonra devam etme eğilimindedir. Bunun bir sebebi, bu ilişkinin kalitesi ne olursa olsun bir ebeveynin çocuğuna olan davranış tarzının değişmeden devam etme eğiliminde olmasıdır. Bunun bir başka nedeni ise Bir başka sebebi ise bağlanma örüntülerinin zaman içinde devam etmeye eğilimli olmasıdır. Ebeveynine güvenli bir şekilde bağlanan çocuk, ebeveyninden bakım aldığı anda olumlu duygular hisseder ve aynı zamanda kaygılı olan çocuğa göre daha az talep eder. Kaygılı ve kararsız bir çocuk, huysuz olmaya ve sıkıca sarılmaya eğilim gösterir, kaygılı ve kaçınmalı bir çocuk ise mesafesini korur ve diğer çocuklara sataşma eğilimindedir (Bowlby, 2012).

Ergenlik dönemi, bağlanma kuramı açısından özel bir öneme sahiptir. Bunun nedeni kişinin yaşamının en erken dönemlerinde oluşan bağlanma örüntülerinin kişinin kendisi tarafından değerlendirilmesi ergenlik dönemi ile birlikte gerçekleşir. Özellikle ergenlik döneminde formal-operasyonel düşünmedeki artış ve soyut muhakeme becerisi buna olanak tanır. Bu beceriler, ergenin çoklu bakım vericileri ile ilgili ilişki deneyimlerine dair daha bütüncül ve genel bir bakış açısı edinmesini sağlar. Buna ek olarak, bilişsel gelişimde yaşanan değişimler sayesinde birey kendi ve öteki arasındaki ayrımı daha net bir şekilde yapabilir, bağlanma figürlerini ilişkiler içerisinde kıyaslayabilir. Bu da, ergenin özellikle anne baba ile olan bağlanmasını yeniden gözden geçirmesine; onların hem olumlu hem de olumsuz yanlarını görmeye başlamasına neden olur (Allen ve Miga, 2010). Bu açıdan bakıldığında, ergenlik dönemi bağlanma ilişkilerinde yaşanan dönüşümler kaçınılmazdır.

Ergenliğin bağlanma kuramı açısından bir diğer önemi de, içsel işleyen modellerin bu dönemde gelişim sürecini tamamlaması ve kişilerarası ilişkileri etkileyen genel bir rehber işlevi taşımasından kaynaklanmaktadır (Allen ve Miga, 2010). Ergen, sahip olduğu içsel modeller çerçevesinde akranlar, öğretmenler ve romantik partnerler gibi ebeveyn dışı

bağlanma figürleri ile çocukluk dönemine nazaran daha anlamlı bağlanma ilişkileri geliştirmeye başlar.

Ergenlik dönemi, gelişimsel olarak insan hayatındaki en hızlı dönemlerden biri olup çocukluktan yetişkinliğe doğru giden bir süreçtir. (Dilek ve Aksoy, 2013). Şimşek (2013) sözü geçen bu geçiş sürecinde, ergenlik çağındaki kişinin hem bireyselleşmesi ve bir kimlik oluşturmaya çalışırken hem de aile veya arkadaş gibi çevredeki yakın kişilerin desteğine ihtiyaç duyacağını ifade etmektedir. Ergenlik dönemindeki akran ilişkileri ergenin psikososyal gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Çünkü bu dönem ile birlikte anne-baba ile kurulan bağlanma örüntülerinin niteliğinde bir değişim yaşanırken kendi arkadaş ilişkileri ile de yeni bağlanma örüntüleri oluşturmaya başlar (Demir, 2010). Diğer bir deyişle ergenlik dönemi ile birlikte ebeveynlere olan bağlanma örüntülerinin yanı sıra; bu dönem ile birlikte arkadaşlıklar önem kazanır ve arkadaşlara olan yakınlık ihtiyacı da artar (Nickerson ve Nagle, 2005). Saferstein, Neimeyer ve Hagans, (2005) arkadaşlık ilişkilerinin ebeveyn ile oluşan bağlanma örüntüleri ile ilişkisi olduğunu ifade etmektedirler. Ergenlik döneminde, erken bağlanma örüntülerinin devamı niteliğinde oluşan ilişkiler, bireyin gelecekte yaşantısına da yön vermektedir. Bağlanma stilleri, bireylerin akran ilişkileri açısından önemli bir yere sahiptir. Erken dönemde bakım veren ile kurulan ilişkinin, ergenlerin bağlanma davranışları açısından kalıcı ve önemli bir etkiye sahip olduğu görülmektedir (Hamarta, 2004).

Diener'a göre (2000) öznel iyi oluş, bireyin kendi yaşamını değerlendirmesi, yaşamının hem bilişsel hem de duygusal değerlendirmeleri anlamına gelir. İnsanlar, hayatlarında keyif veren yaşantıları çok olduğunda ve acıları az olduğunda ve hayatlarından memnun olduklarında, ilgilerini çeken etkinliklerle uğraştıklarında, hoş gitmeyen duyguları az olduğunda ve hoş giden duygularının fazla olduğunu hissettiklerinde, öznel iyi oluş düzeyleri yüksek olur. Diener ve Diener McGavran'a göre (2008), küçük çocuklarla yapılan çalışmaların aksine, daha büyük çocuk ve ergenler üzerindeki araştırmalarda, ebeveyn-çocuk ilişkisi ile öznel iyi oluşun belirli bileşenleri arasındaki ilişkilerin belirlenmesinde daha büyük yaştaki çocukların öznel iyi oluşlarını daha iyi ifade etme olasılıkları yüksektir. İlişkisel veriler, ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesinin hem küçük hem de daha büyük çocukların öznel iyi oluşu ile ilişkili olduğunu göstermiştir. Bu konudaki literatür, ebeveyn-çocuk ilişkilerinin ergenlerdeki öznel iyi oluşun bir belirleyicisi olmaya devam ettiğini göstermektedir.

Gelişimsel araştırmaların büyük bir çoğunluğu, çocukluktaki bağlanmanın, ileri

yaşlardaki sosyal, duygusal ve bilişsel durumları etkilediği ve bağlanmanın, çocukluk ve ergenlik boyunca gelişimsel iyi oluşun anahtar bir unsuru olduğunu göstermiştir (Bridges, 2003). Diener ve Diener McGavran'a göre (2008), araştırmacılar öznel iyi oluşla ilişkili değişkenler ile ilgilenirken bunun bir belirleyicisi olarak sosyal ilişkileri incelemektedirler. Sosyal ilişkiler, öznel iyi oluşun en önemli bileşenlerinden biridir. Sosyal ilişkiler insan hayatının çok farklı alanlarında birçok şekilde ortaya çıkarlar. Ebeveyn-çocuk ilişkileri, genellikle bebeklerin ve küçük çocukların yaşamlarındaki birincil ilişkilerdir. Bu nedenle, çocukların iyi oluşu için bu ilişkiler çok önemli olarak kabul edilmektedir. Örneğin, Eryılmaz (2010) sağlıklı aile ile ilişkilerine sahip olmanın, ergenlerin öznel iyi oluşlarının önemli belirleyicisi olduğunu belirlemiştir. Öte yandan yapılan çalışmalarda, erken dönemdeki sosyal ilişkiler olarak sayılabilecek olan anne ve babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasında (Deniz ve Işık, 2010; Eken, 2010; Kankotan, 2008; Lecce, 2008; Ma ve Huebner, 2008; Özer, 2009; Terzi ve Cihangir Çankaya, 2009) nedensel ilişkilerin varlığı rapor edilmiştir.

Yurtiçi alanyazın incelendiğinde, ergenlerin anne-babaya bağlanmaları, akran ilişkileri ve öznel iyi oluşları arasındaki ilişkileri inceleyen çalışmaların azlığı göze çarpmaktadır. Bu nedenle, kuramsal bilgiler ışığında, lise çağındaki ergenlerin anne-babaya bağlanmaları, akran ilişkileri ile öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesinin literatüre önemli bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın genel amacı, lise 9. ve 10. Sınıfa devam eden öğrencilerin akran ilişkileri, öznel iyi oluş ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler sınanmıştır:

Araştırmanın Alt Amaçları

1. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşır.
2. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşır.
3. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşır.
4. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşır.

5. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılaşır.

6. Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

Araştırmanın Önemi ve Gerekçesi

Ergenlik dönemi kişinin çocukluktan erişkinliğe doğru adım attığı bir geçiş dönemidir. Ergenlik dönemi kişilerin çocuk tutumları ve davranışlarının yerini erişkin tutum ve davranışlarının aldığı, cinsiyet rollerinin kazanıldığı, kişinin yetişkin rolüne doğru ruhsal olarak hazırlandığı kritik bir yaşam dönemidir. Ergenlik dönemi, insan hayatındaki bu kritik rolünden kaynaklı olarak tartışılan bir araştırma konusu haline gelmiştir. Ergenlik dönemine giren kişi bir taraftan bağımsızlaşmaya çalışırken diğer taraftan da ailesinin, sevdiklerinin desteğinden mahrum kalmak istemez ve bu durum ergenin kendisiyle çelişmesine ve zaman zaman çatışmasına yol açar.

Bununla birlikte kişinin çocukluk evresinde aile ile geçirdiği zaman ve sosyalleşme ihtiyacı, ergenlik döneminde farklı bir boyut kazanmakta, ergenlerin akranları ile geçirdikleri zaman artmaktadır (Kulaksızoğlu, 2009). Bu nedenle akran ilişkileri, ergenlerin gelişim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Öznel iyi oluşun belirleyicisi olabileceği düşünülen bağlanma stilleri ve akran ilişkilerinin önemini belirlemenin ergenlerin öznel iyi oluş çalışmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Ülkemizde akran ilişkileri, bağlanma ve öznel iyi oluş ile ilgili yapılan araştırma sayısının kısıtlı olduğu görülmekte ve bu konuya daha fazla önem verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu nedenle yapılan bu çalışma ergenlik dönemindeki öğrencilerin bağlanma stillerinin, akran ilişkilerinin ve bunlar ile bağlantılı olarak öznel iyi oluş düzeylerinin belirlenmesi açısından önemlidir.

Sayıtlar

- 1.Örneklemin evrenin görüşlerini yansıttığı ve dolayısıyla da evreni temsil ettiği varsayılmıştır.
2. Veri toplama araçlarının bilgiye ulaşmada yeterli geçerlilik ve güvenirlikte olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

1. Bu çalışma, Mersin ili Yenişehir İlçesi sınırları içerisinde bulunan özel ve devlet liselerinde, 2018-2019 eğitim ve öğretim yılında öğrenim gören ve araştırmanın örneklemini oluşturan lise 9. ve 10. sınıf öğrencileri ile sınırlıdır.
2. Araştırmadan elde edilecek bulgular, bulunulan bölge ve Mersin ili için geçerli olduğundan, araştırmanın genellenebilirliğini kısıtlayabilmektedir.
3. Çalışma, Kişisel Bilgi Formundaki sorular ile Öznel İyi oluş Ölçeği, Akran İlişkileri Ölçeği ve İlişki Ölçekleri Anketine verilen cevaplar ile sınırlıdır.
4. Bu araştırma deneysel bir araştırma olmamasından mütevellit elde edilen sonuçlar için bir sebep ve sonuç ilişkisinden söz edilemez.

Tanımlar

Ergenlik : Ergenlik biyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik geçiş dönemlerinden oluşan, çocukların yetişkinlik rollerine doğru hazırlandığı, çocukluğun olgunlaşmamışlığından yetişkinliğin olgunluğuna doğru bir hareket, hızlı büyüme ve gelişmenin olduğu ve geleceğe hazırlık yapılan bir zaman dilimidir (Steinberg, 2002).

Öznel İyi olma: Kişinin kendi hayatını bilişsel ve duygusal yönden değerlendirebilmesi, pozitif bir ruh sağlığına sahip olması ve mutlu olma seviyesidir (Eryılmaz, 2009)

Akran İlişkileri: Kişinin yaşlıları ile ilişkiye girerek çocukluktan ergenlik dönemine doğru geçtiği sosyalleşme süresinde toplumda bağımsızlığını ilan edip, benlik saygısını artırarak kendine olan güvenini artırma sürecidir (Kaner, 2000).

Bağlanma: Bowlby (2012) bağlanma kavramını, kişilerin ilk dönemki yaşamında önemli olan kişilere karşı, bebeklik dönemi ile birlikte yaşamın sonuna kadar yaşayacakları zor süreçlerde, bu kişilere yakın olma ve bu yakınlığın sürdürülebilmesi için geliştirilen duygusal bir bağ olarak tanımlamaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1. KURAMSAL AÇIKLAMALAR VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

1.1. Ergenlik

Türk Dil Kurumu (TDK, 2019) ergenliği “Cinsel organların fizyolojik gelişmesiyle başlayan, buluğa ermişlikle yetişkinlik arasındaki dönem, yeni yetmelik, ergenlik çağı” olarak tanımlamıştır. Ergen kelimesinin kökeni Latince büyüme ve olgunlaşmak anlamına gelen “adolescere” kelimesinden gelmektedir.

Ergenlik dönemi ile ilgili yapılan tanımlamalar Antik Çağa kadar dayanmaktadır. Antik çağ düşünürlerinden Aristoteles ergenliği, mantıklı olmayan, çeşitli dürtülerin kontrol altına alınmadığı, tutku ve hırslara yenik düşüldüğü ve eleştiriye tahammül edilemeyen ancak cesurluğun ve iyimserliğin baskın olduğu bir dönem olarak tanımlamaktadır. Dönemin bir başka düşünürü olan Sokrates ise ergenlik dönemindeki gençlerin kötü alışkanlıkları olduğunu, otoriteye itaat etmediğini ve zevkine düşkün kişiler olarak tanımlamıştır. Platon ise ergenlik dönemini bir çeşit ruhsal sarhoşluk dönemi olarak tanımlamaktadır (Muss, 2006). Ortaçağda ise çocuk yetişkin bireyin bir çeşit minyatürü olarak görülürdü ve ergenlik dönemi dikkate değer bir süreç olarak görülmemiştir. Ortaçağdaki genel kanı bebekliğin yedi yaş civarı bittiği ve çocukluktan sonra yetişkinliğe direkt geçiş olduğuna yönelikti (Postman, 1995). Rönesans döneminde ise Comenius’un (Muuss, 2006) çalışmaları ile birlikte ergenlik dönemi ile ilgili yeni görüşler oluşmaya başlamıştır. Comenius 12-18 yaş dönemlerinde verilecek eğitim muhakeme yeteneğini geliştirmeye yönelik olması gerektiğini bununla birlikte 18-24 yaş dönemindeki kişilere ise verilecek olan eğitimin kendisini denetlemesi ve irade gelişimini sağlayacak tarzda olması gerektiğini düşünüyordu (Muuss, 2006). Ergenlik dönemindeki kişilere verilecek olan eğitim konusundaki bu yaklaşım, bu yaş grubundaki kişilerin bilişsel, davranışsal ve duygusal olarak artık çocukluk döneminden ayrıştığını göstermektedir. 17. ve 18. Yüzyıllarda ise Locke ve Rousseau gibi düşünürler insanların gelişimleri ile ilgili yeni fikirler ortaya koymuşlardır (Berger, 2003).

John Locke, dünyaya gelen bebeğin zihninin boş bir levha gibi olduğunu ve çocukluk dönemi etkinliklerinden ergenlik dönemindeki bilişsel etkinliklere doğru, ergenler içerisinde geliştikleri çevreye bağlı olarak farklı yetkinlik düzeylerine erişeceklerini dile getirmektedir. Rousseau’ya göre çocukluk döneminden itibaren başlayan

dört gelişim evresi vardır. Bu dört gelişim evresinden üçüncü evre gençlik (12-15 yaşlar) ve dördüncü evre ise ergenlik (15 ile 20 yaş arası) evresidir (Muuss, 2006).

Sigmund Freud, erken çocukluk dönemindeki çatışmaların ergenlikte de devam ettiğini öne sürmektedir. Bununla birlikte Freud'a göre ergenlik dönemindeki çatışmalar çocuklukta yaşanan çatışmaların bir yansımasıdır. Bu nedenle ergenlik dönemi insan hayatında çocukluk dönemi kadar önemli değildir (Kulaksızoğlu, 2001). Anna Freud ise ergenlik döneminin kararsızlıkların ve dengesizliğin hakim olduğu bir kaos dönemi olarak tanımlar. Anna Freud'a göre bu kaotik durum ergenlik dönemindeki kişinin içsel süreçlerinde oluşan isyan ve çelişkilerin bir tür dışa vurumu ile ilişkilidir (Kulaksızoğlu, 2001).

Sosyal öğrenme kuramcılarına göre, ergenlik bazı bireyler için geçiş dönemi olma özelliği gösterse bile bu durumun nedeni gelişim özellikleri değil toplumsal koşullardır (Günce ve ark., 1985). McCandless (akt. Kulaksızoğlu, 2001) ergenlik döneminde, cinselliğin önemli bir yeri olduğu konusunda, psikanalitik teoriye katılmanın yanı sıra hayal kırıklığı, saldırganlık, endişe, merak ve bağımlılık gibi öğrenilmiş ya da öğrenilmemiş dürtü ve isteklerin bireyi harekete geçirdiğini belirterek, sosyal öğrenme kuramının esaslarını ergenlik gelişimine uyarlamaya çalışmıştır. Ergenliği açıklamaya çalışan bir diğer öğrenme kuramcısı olan Bandura, McCandless'tan farklı olarak ergenliğin bunalımlı bir dönem olduğu fikrine karşı çıkmıştır. Bandura, yaptığı araştırmalardan yola çıkarak düzenli, istikrarlı, duyarlı ve sevecen ailelere sahip olan ergenlerin bu dönemi rahat geçirdiklerine dikkat çekmiştir. Ayrıca ergenlikte bunalımlı bir dönemi tecrübe edenlerin yeterince sosyalleşmemiş olduklarını da ifade etmiştir (Kulaksızoğlu, 2001).

Ergenlik dönemi ile ilgili tanımlar incelendiğinde bu kavramın genel olarak durumdan ziyade bir süreci tanımladığı görülmektedir. Aşağıda bu kavram ile ilgili çeşitli bilgilere ve tanımlara yer verilmektedir.

Çocukluk döneminin bitmesi ve ergenliğin başlaması arasında, kişinin cinsel anlamda olgunlaşmaya başlamadığı süreç buluş çağı olarak isimlendirilir. 12 yaş ile 21 yaş arasında çocukluktan yetişkinliğe geçiş süreci fiziksel, sosyal ve bilişsel anlamdaki olgunlaşma da içeren süreç de ergenlik dönemi olarak tanımlanır. Ergenlik dönemi, kişinin hayatında gerek bedensel gerekse ruhsal bir çok alanda önemli değişikliklerin olduğu bir çeşit büyüme ve olgunlaşma dönemi olarak tanımlanabilir (Yörükoğlu, 2004).

Adams (1995) çocuğun ailesinin korumasına gereksiniminin giderek azalması, fiziksel ve hormonal gelişimindeki gelişmeler ile erişkin düzeyine gelmesi ve bu fiziksel

olgunluğun bir sonucu olarak kişiye toplum içinde çeşitli yetişkin sorumlulukları yüklenmeye başladığında ergenlik döneminin başladığını ifade etmektedir.

Kızlarda ortalama 11-13, erkeklerde ise 13-15 yaş döneminde başlayan ergenlik dönemi birbiriyle etkileşim içerisinde olan genetik ve çevresel faktörler tarafından belirlenen, kişiden kişiye ve cinsiyete göre farklılık gösteren bir dönemdir (Bee ve Boyd, 2009). Erkekler bu döneme kızlardan yaklaşık iki yıl kadar sonra girer, ancak cinsel açıdan fiziksel olgunluğa erişmeleri hemen hemen aynı yaşlarda olmaktadır (Özbay ve Öztürk, 1992). Bu dönem üreme becerisinin kazanılmasıyla birlikte en üst seviyeye ulaşan bir süreçtir. Cinsellik ve gelişim hormonlarındaki artma, vücutta iki temel değişikliğe neden olur. Bunlardan birincisi cinsel organlarının gelişimi ve ikincisi ise beyin, kemik, kas ve diğer organlarda meydana fizyolojik değişimlerdir (Bee ve Boyd, 2009).

1.1.1. Ergenlik dönemi ve gelişim özellikleri

Ergenlik dönemi, çeşitli biyolojik, psikolojik ve sosyal özellikler içeren ve kendine özgü tanımları olan "Erken Ergenlik", "Orta Ergenlik" ve "Geç Ergenlik" olarak adlandırılan üç alt bölüm şeklinde ele alınmaktadır (Şimşek, 2013). Kızların erkeklerden birkaç yıl önce ergenlik dönemine girmesi sebebiyle, ergenlik döneminin yaş sınırlaması cinsiyetler arasında farklılık göstermektedir. Ülkemizde ergenlik dönemi, kızlarda 10-12 yaşları arasında ve erkeklerde 12-14 yaşları arasında başlayıp, 20 yaşına kadar sürebilmektedir (Yavuzer, 2013). Evrelere göre ergenlik dönemi ve özellikleri şu şekilde özetlenmiştir:

1.1.1.1 Erken ergenlik (12-14 yaş)

Erken ergenlikte çocuk kimlik çatışması ile fiziksel değişimler yaşamaya başlar. Bununla birlikte ebeveynlerin otoritesi ile çatışmalar yaşanmaya başlanırken kimlik oluşumunun da temelleri atılır. Ergenler bu dönemde ebeveynlerine karşı olumsuz tutumlar içinde olurlar, ebeveynlerin mükemmel olmadığını farkına varıp dış dünyada sevgi nesnelere ararlar. Erken ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkileri önem kazanırken arkadaşlar ilgi alanlarını bile etkiler. Bu dönemde daha çok aynı cinsiyetten arkadaş ve grup aktiviteleri tercih edilmektedir (Çelik, Tahiroğlu ve Avcı, 2008).

Bu dönemde birey utangaç bir tutum sergilerken teşhircilik de ön plana çıkabilir. Değişim içindeki bedenlerini tanımaya ve denemeye çalışırlar. Akran grubu ile birlikte sigara, alkol veya madde kullanımı olabilir (Yavaş, 2017).

Erkek ergenlerde ortalama yaklaşık 11, kız ergenlerde ise 10 yaşında hipotalamus

hipofiz-gonad aksının aktivasyonundaki artış ile birlikte kız ergenlerde östrojen, erkek ergenlerde ise testosteron artışı olur ve bu nedenden dolayı puberte başlamaktadır. Bu süreç kız ergenlerde göğüslerin büyümesi ve erkek ergenlerde testis değerindeki artış başta olmak üzere ergenlik dönemindeki kişide fiziksel değişimlere neden olur. Bunu takiben kız ergenlerde tüylenme ve regl olma durumu başlar. Erkek ergenlerde ise testis değerinin artmasından sonra pubik, penisin büyümesi ve tüylenmeler olur. Buna ek olarak büyüme hormonu artan seks steroidlerin tesiriyle artar ve hızlı bir boy uzaması görülür. Kızlarda ise bu durum ergenlikte fazla olmak üzere büyümenin hızı yılda ortalama 8 cm dir. Kızların ilk adet kanaması sonrası yani ergenlik bulguları tamamen başlayıp büyüme potansiyeli azalmaktadır ve ortalama 5-6 cm uzarlar. Erkeklerde boy uzaması pubertenin daha geç dönemlerinde belirginleşir. Büyüme hızı ortalama olarak yılda 9-10 cm'dir. Ergenlik döneminin tamamlanmasından sonra erişkin boy kazanılmaktadır (Tiryakioğlu, 2012).

1.1.1.2. Orta ergenlik (14-17 yaş)

Orta ergenlik dönemi kızlarda 13-16 erkeklerde ise 14-17 yaşları arasındadır (Yavaş, 2017). Bu dönemde kişinin aktiviteleri artarken cinsellik ve saldırganlık gibi dürtüler yerini daha yaratıcı uğraşlara bırakabilirler. Orta ergenlikte kişi belirli amaçlar edinip çeşitli rol modeller oluşturur. Ebeveynler ile olan çatışmalar oluşurken karşı cins ya da akran grupları ile daha sıkı ilişkiler içine girebilir. Bu dönemde grubun karaları ve kimliği ergenin kendi kararları ve kimliği gibi benimsenebilir (Çelik, 2007).

Çuhadaroğlu ve arkadaşları (2003) orta ergenlikte olgunlaşma ve öğrenmenin etkisinden kaynaklı olarak kişinin uyum becerilerini daha iyi kullandığı bir dönem olarak tanımlamaktadır. Çuhadaroğlu'na göre ergenlik döneminde oluşan değişiklikler ve bilişsel gelişim tamamlanmıştır. Bu dönemde; ergen birey genellemeleri yapabilir, duygusal anlamda daha doğru tepkiler verebilir ve bir iç görü geliştirirken fiziksel gelişimini farkına varır ve toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeye başlarlar.

Bu dönemde fizyolojik değişimlerin yanı sıra cinsel dürtüler ön plana çıkar. Soyut düşünme dönemi başlar, bugün ve gelecek arasında bağlar kurulmaya başlanır, entelektüel ilgiler gelişir. Buna ek olarak hayat ile ilgili olarak her şeyin bilindiği düşünülür ve her şeye gücü yetme duygusu mevcuttur, kim olduğu ne yaptığı ve neyin iyi olduğu konusunda arkadaşlar ebeveynlerden daha etkilidir. Bu dönemin en önemli özelliklerinden biri ise benmerkezcilik ön plandadır ve ebeveynlerin değerleri reddedilir (Yavaş, 2017).

1.1.1.3. Geç ergenlik (17-19 yaş)

Bu dönemde, ileriki döneme dair planlara ve hedeflere tam olarak karar verilmesi ile kişinin toplum içindeki rollerinin oluşması ön plana çıkar. Geç ergenlik döneminde, ergenlik dönemindeki beceriler duygular ve zdeşimler bir araya getirilir. Bu birleşimin sonunda ergenliēin temel özelliklerinden biri olan kimlik oluşumu gerçekleşir. Kimliēin oluşmaması, kaygı, depresif belirtiler ve diēer çeşitli ruh saēlıēı sorunlarının ortaya çıkmasına neden olur (şimşek, 2013).

Geç ergenlik dönemi kızlarda 16-19 ve erkek erenlerde 17-19 yaş döneminde görülür. Bu dönemde kişi fizyolojik gelişimini tamamlamıştır. Fiziksel deēiřimin getirmiş olduēu kafa karıřıklıēı ve bocalama azalırken, kendini kontrol duygusu artmaktadır. Kişi, daha olumlu ve daha gerçekçi benlik duygusu geliştirir ve yetişkin düşünceler oluşur. İleriye yönelik amaçlar belirgin hale gelirken yaşıtları ile olan ilişkilerinde azalma görülür (Pawlowski ve Hamilton, 2008). Ergenlerin içinde buldukları dönemi iyi bir Şekilde atlatmaları ebeveynleri ve akranları ile oluşturulan ilişkilerin kalitesi ile saēlanır (Bayraktar, 2007).

1.1.2. Ergenlik döneminde duygusal gelişim

Duygular, ergenlik döneminde önemli bir yer tutar çünkü ergenlik dönemindeki kişi kararlarının biroēunu duygularının etkisi altında vermektedir (ztrk, 2007). Ergenlik dönemindeki tepkiler genel olarak benzerdir. Bununla birlikte her bireyde olabileceēi gibi her ergende de farklı durumlar karşısında farklı duygular hissedebilir. Bu dönem ile birlikte toplumsal koşullar deēiřir bununla birlikte hoşlanma ve hoşlanmama duygularının eřliēinde duygusal ifade tarzlarında deēiřiklikler görülür (Gresham, 2001).

Silk ve arkadaşları (2003) ergenlik dönemi kişinin duygu düzenleme becerisi için önemli bir dönemdir. Bu döneme doēru bir geçiş, duygusal canlanmanın yeni deneyimlerini ortaya çıkaran fiziksel, psikolojik ve sosyal geçişlerle birlikte gerçekleşmektedir. Özellikle ergenlik döneminde duygusal deneyimler oldukça yoēun olabilmektedir. Bununla birlikte duyguları yerleştirmenin altında yatan hormonal, sinirsel ve kavramsal düzenlerin oēu genellikle ergenlik dönemi boyunca erginleşmektedir (Silk, Morris, Kanaya ve Steinberg, 2003).

Ergenlik dönemindeki kişilerin duygusal dünyasındaki ikilemler dikkat çekmektedir. rneēin ergen yalnızlıēa karşı derin bir istek duyarken öte yandan bir gruba karşı aidiyet

hissetmek ister. Ebeveynleri değersiz ve bilgisiz olarak düşünürken onlardan yardım ve destek beklemesi; karamsarlığa karşı geleceğe karşı umut hissetme gibi durumlar ergenlik dönemindeki diğer çelişkili duygular olarak gösterilebilir. Ergenlik dönemindeki kişinin duygusal tepkilerini beden ve ruh sağlığı, zihinsel kapasitesi, cinsiyeti ve okuldaki başarı düzeyi etkileyebilir (MEB, 2014).

Öztürk (2007) ergenlik dönemindeki bireyin kaygı, haz, hayal kırıklığı, öfke gibi duyguları yaşarken karmaşıklık hissettiğini belirtmektedir. Öztürk'e göre kişide bu duyguların yoğunluğundaki artış ve coşkulu bir beklenti içine girilmesi ergenin bu duygularını dış dünyaya aktarma ve anlatma ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Yazar, karşı cinse yönelik duyguların şiir, hikaye, günlük veya hatıra defterine aktarılması, yaşanan sevinçler, heyecanlar daha çok yazıyla anlatılmaya çalışılırken diğer taraftan yaşanan sözel ya da sözel olmayan olumsuz davranışları, ses tonu, jest ve mimikler ile anlatmak ön plana çıkarıldığını ifade etmektedir.

1.2. Bağlanma

1.2.1. Bowlby ve bağlanma kuramı

İngiliz Psikanalist John Bowlby, 1958'de bağlanma terimini gelişimsel manada ilk defa kullanan kişi olmuştur (Soysal, Bodur, İşeri, ve Şenol, 2005) . Bowlby, o dönemde Sigmund Freud'un geliştirdiği kişilik kuramını ilerleten ve nesne ilişkileri teorisyenlerinden olan, başta öğretmeni Melanie Klein olmak üzere, M.Mahler, D.Winnicott ve H. Kohut gibi kişilerin düşünce akımlarından etkilenerek ve bağlanma kuramını ortaya koymuştur.

Bağlanma Kuramı, kökeninde psikoanaltik kuram yer aldığı; John Bowlby tarafından II. Dünya Savaşı sonrasında Dünya Sağlık Örgütü'nün isteği üzerine bakım evlerinde kalan ve uyum sorunu yaşayan çocuklarla yaptığı çalışmalara dayanarak geliştirilen bir kişilik gelişimi kuramıdır (Bowlby, 2012a). Bowlby (2012) bağlanma kavramını, kişilerin ilk dönemki yaşamında önemli olan kişilere karşı, bebeklik dönemi ile birlikte yaşamın sonuna kadar yaşayacakları zor süreçlerde, bu kişilere yakın olma ve bu yakınlığın sürdürülebilmesi için geliştirilen duygusal bir bağ olarak tanımlamaktadır. Kişi, hayatının her döneminde diğer bir kişi ile yakın ilişki içinde olma isteği içindedir. Kişiyi doyuracak ve yeterli olacak bu bağların kurulması ile kişinin kendisini güvenli hissetmesi ile birlikte

çevresi ile daha uyum içinde olacaktır. Böylelikle yalnızlık, sosyal ilişkilerde veya ruh sağlığı sorunları ile karşılaşma riski de azalacaktır (Bartholomew ve Sable, 1990, 2008).

Mikulincer ve Florian (2003) Bowlby'nin bağlanma kuramınının 3 temel ilkeye dayandığını iddia etmektedirler. Bunlardan ilki, bebekler öteki insanlarla yakınlığı sürdürebilecek beceriler ile doğmaktadırlar. Bu durum bebeğin etrafını bebeklerin çevrelerini keşfedebilmeleri açısından güvenli bir temel sağlamaktadır. İkincisi ise, yakınlığın devamlılığı, bebeğin bağlanma ihtiyaçlarına karşı diğer kişilerin bulunmasına ve bu ihtiyaçlarına olumlu cevap vermelerine bağlıdır. Son olarak, öteki insanlarla olan yaşantılar, ruhsal dünyada içselleştirilir ve bu ileride kurulacak olan yeni ilişkiler için genelleştirilebilir.

Literatür incelendiğinde Bowlby'nin bağlanma kuramı ile ilgili çeşitli tanımlar olduğu da görülmektedir. Deniz, Hamarta ve Arı (2005) bağlanmayı, doğumdan itibaren bakım veren kişi ile kurulan ilişki olarak tanımlamaktadırlar. Genuis ve Oddone (1996), bağlanma davranışı ile bağlanmanın birbirinden farklı olduğunu, bağlanma davranışını bağlılık sonucunda ortaya çıkan davranışlar olarak, bağlanmayı ise bebeğin bakım veren ile ilişkisinde var olan duyguları olduğunu ifade etmiştir. Öztürk (2002) ise bilişsel, duygusal ve bedensel gelişim hızlı bir şekilde ilerlediği 0-2 yaş döneminde bebeğin yalnızca fiziksel ihtiyaçlarının yerine getirilmesinin yeterli olmayacağını, bebeğin, bakım veren kişiye olan bağımlılığı ve bakım veren kişi ile kurulan ilişkinin de zihinsel ve duygusal gelişimi için oldukça önemli olduğunu ifade etmektedir.

Bowlby tıpkı Erikson gibi psikoanalitik kuramdan etkilenmiş ve kuramında biyolojik yaklaşım ve psikoanalizin sentezini savunmuştur. Bowlby, Freud gibi insan kişiliğinin gelişiminin temellerinin erken çocukluk ilişkilerine kadar uzandığını öne sürmüştür. Bu nedenle Bowlby, erken ve büyük olasılıkla en önemli bağlanma olduğuna inandığı, çocuğun bakım veren (yani anne) ile olan ilk bağlanmasına odaklanmıştır. Bowlby'e göre bakım veren kişiler bakıcılık davranışlarına sahiptir ve insan evrimi sonucunda da çocuklarda var olan ağlama, gülümseme ve göz teması kurma gibi doğuştan gelen içgüdüsel davranışlar bakım verenlerin bakıcılık davranışlarını harekete geçirir. Benzer şekilde bebek ağladığında annenin onu kucaklaması ya da tiz bir sesle konuşması da içgüdüsel davranışlardır (Bee, Boyd ve Gündüz, 2009).

Bowlby (2012), bağlanma sistemini bağlanma duygu ve davranışlarının kompleks kümesi olarak tanımlamaktadır. Bebeğin doğumun da anneyi yanında tutabilmek amacıyla ağlamak, göz teması kurmak, gülümsemek gibi becerileri kullanır. Fakat yer değiştirebilme

yetisini kazanması ile birlikte annesini takip etmeye başlar ve onunla iletişim kurar. Bebek eğer sağlıklı, uyanık, korkusuz ve annesi ile birlikte ise etrafını keşfetmeye ve öğrenmeye, ailenin fertleri ve diğer insanlar ile ilişki kurmaya çalışır. Bu durum, Bowlby ve diğer çalışmacılar tarafından hem insanlarda hem de primat yavrularında gözlenmiştir. Çalışmacılar, bebeğin bu davranışını, annesinin güvenli bir üs olarak algılanması olarak kullanma olarak açıklamaktadırlar (Hazan ve Shaver, 1994). Cooper, Shaver ve Collins (1998), bebek ile anne arasında gelişen bağın yaşamın erken döneminde kaygı veya korku sinyallerinin anne tarafından fark edilmesine, bebeğin rahatı ve korunması ile birlikte etrafını keşfetmesi için “güvenli bir üs” sağladığını belirtmişlerdir.

Bowlby, bağlanmanın, stres verici durumlarda güven duyulan bakıcı ile bebek arasındaki etkili bağ olduğunu savunmaktadır. Ona göre bebekler genetik olarak bağlanma davranışı göstermeye eğilimlidirler ve koruyucu bir yetişkine bağlanırlar, ancak bu bağlanma ilişkisinin niteliği, bakıcı ya da ebeveynleri ile bebek arasındaki etkileşimin nasıl olacağına bağlıdır (Arslan 2008).

Bowlby, bağlanma ilişkisini; bebeğin bakım veren ile yakın olması, ortamı araştırırken ve yeni davranışlar edinirken rahat olabileceği “güvenli üs” için bakım vereni kullanması, konfor, destek ve tekrar denemesi için cesaretlendiren bakım verene inanması şeklinde üç işlevli olarak açıklamaktadır (Bowlby, 2012b, Arslan, 2008).

Gelişimsel açıdan bakıldığında, bebeğe bakım veren kimse olmadığında, bebeğin varlığını sürdürme olasılığı bulunmamaktadır. Bakım veren kişiyle bebeğin arasında oluşacak bağlılık, bebeğin doyurulma ve hayatta kalma olasılığını yükselteceğinden dolayı oldukça önemlidir. Kişilerin bağlanma nesnesi aramasının altındaki sebep bakımı ve yakınlığı sürdürmektir. (akt. Arslan, 2008).

Bağlanma kuramının gelişim yönünden 4 aşamadan geçtiği ifade edilmektedir; birincisi, çocuğun genetik yapısı ve bakıcısı ile olan ilişkisi yaşamının ilk beş yılında çeşitli bağlanma stillerinin gelişmesine ve kazanılmasına destek olmaktadır. İkincisi, bakım veren ile çocuk arasında oluşan bağlanma ilişkilerini çocuk, içsel çalışma modelleri olarak kazanır. Üçüncüsü, kazanılan modeller, bebeklikten yaşlılığa kadar yaşamın ilerleyen dönemlerine aktarılır. Dördüncü olarak, anne ve babadan çocuğa aktarılan bağlanma stilleri, bireyin kendi ebeveynliğinde, bireysel bağlanma temsili olarak görülebilmektedir.

John Bowlby, ebeveynler bebeğin güvenlik, bakım ve keşif ihtiyaçlarını karşılayamadıkları zaman bebeğin savunma davranışları geliştirdiğini vurgulamaktadır.

Savunma davranışını da erken yaşlarda geliştiren çocukların yalnız hareket etmediklerini ve konular hakkında fikir yürütmediklerini ifade etmektedir. Çocuğun gereksinimleri giderilmediğinden kendisini kötü ve değersiz olarak düşünür. Aynı zamanda çocuğun gereksinimleri, bakım veren tarafından giderilmediğinde çocuğun bakım verene olumsuz düşünceler geliştirmesine yol açmaktadır. Bütün bu durumlar çocuğun davranışları değerlendirme modelini etkilemektedir (akt. Canatay, 2018).

Bireyin, yaşamının ilk yıllarında bağlanma kişisiyle kurduğu ilişki biçimi, kişiliğinde ve kişilerarası ilişkilerinde hayat boyu sürecek bir etkiye sahiptir. Bu durumun nedeni içsel çalışma modelleridir. İçsel çalışma modelleri, kişinin yaşamının ilk yıllarıyla birlikte oluşmaya başlar ve zamanla giderek daha fazla örgütlenmiş ve kalıcı bir hal alır (Ünlü, 2015).

1.2.1.1 İçsel Çalışan Modeller

İçsel çalışma modelleri, çocuğun kendisini nasıl gördüğü ve çocuğun diğerlerini nasıl gördüğü konularındaki zihinsel temsilleri şeklinde iki temel unsuru içermektedir (Arslan, 2008).

İçsel çalışma modelleri, bakım veren ile ilk yaşantılardan gelişip içselleşmekte ve sonuç olarak diğerleri ve yaşam hakkında beklentilere genellenmektedir (Bowlby, 2012a). İçsel çalışma modelleri, kişinin davranışlarına dair öngörü sahibi olmasına ve kişinin ilişkisel amaçlarına ulaşmak için davranışlarını tasarlamasına yani etkileşimde olduğu diğerleri ile ilişkilerinde kişiye yol göstermektedir (Arslan, 2008).

Bebeklerin içsel çalışan modellerinin olumlu olarak gelişmesi, bakıcısıyla sıcak ve tutarlı ilişkisinin bir sonucudur. Böylece güvenli bağlanan bebekler, kendilerini değerli ve sevilebilir olarak algılayarak, önemli başkalarını da destekleyici ve güvenilir olarak algılamaktadır. Diğer bir durumda, bebeğin yakınlık ihtiyacının karşılanamayıp genellikle reddedici ve soğuk durumlar yaşaması ise çalışan modellerin olumsuz olarak şekilleneceği ifade edilmiştir (Uluyol, 2014).

Bartholomew ve Horowitz çalışma modellerini, bebeğin bağlanılan figür için ne derece değerli ve iyi olduğunu anlaması (kendilik içsel çalışma modeli) ve bağlanılan figürden güvenlik ve desteklenme gibi ihtiyaçlarına genellikle uygun tepkiler aldığını hissetmesi (diğerleri içsel çalışma modeli), şeklinde iki önemli öge olarak özetlemiştir (Arslan, 2008).

1.2.2. Ainsworth ve Üçlü Bağlanma Stili

Ainsworth bağlanmayı, bebek ve bebeğe birincil bakım veren arasındaki bağ ya da süren ilişki, bağlanma davranışını ise bu tarz bir ilişkinin biçimlenmesini ve daha sonra da ilişkilere aracılık etmesini sağlayan davranışlar, olarak açıklamıştır (Ainsworth M. , 1983; Arslan, 2008).

Ainsworth'un yaptığı çalışmalarda çocuğun anne ile ayrılma ve anne ile buluşma anı şeklinde, iki durumda verilen tepkilere göre bebeğin bağlanması temel bağlanma stilleri olan Güvenli ve Güvensiz bağlanma (Kararsız -ambivalan/ iki değerli- ve) kaçınan) stillerinden birine yerleştirilmektedir(Ainsworth M. , 1983:211) .

1) Güvenli Bağlanma

Bakım veren kişiye güvenli bağlanan çocuklar, ayrılık durumlarında stres yaşamışlar ama çevreyle ilgilenmeyi sürdürmüşler ve yabancılarla iletişim kurmuşlardır. Bakım veren kişi döndüğünde zaman mutlu oldukları gözlemlenmiştir. Bu bağlanma stiline sahip çocukların davranışları, keşfetme, rahatlık arama ve yakınlığı koruma için bakım vereni güvenli üs olarak görme biçiminde ifade edilebilir (Açık, 2008, s. 3).

2) Güvensiz Bağlanma

a. Kaygılı/Kararsız Bağlanma: Bu çocukların bağlanma figürü kendilerinden uzaklaştığı zaman yoğun öfke ve kaygı yaşadığı, diğerleriyle iletişimden kaçındığı, çevreyle iletişim kurmadığı gözlenmiştir. Bakım verenleri geri döndüğünde sakinleşmeleri zor, tepkileri kararsız olmuştur. Bu bağlanma türünde bakım veren kişinin çocuğun ihtiyaçlarına duyarlılık düzeyi oldukça tutarsızdır.

b. Kaçınan Bağlanma: Çocuklar bakım verenlerinin yokluğuna tepki vermemiş ve diğerleriyle iletişim kurmaktan kaçınmışlardır. Bakım veren kişi döndüğü zaman, bakım verene ilgileri düşük düzeyde olmuştur. Bu bağlanmada stilinde bakım veren kişi çocuğun ihtiyaç ve isteklerini sistematik olarak reddetmektedir (Main, Kaplan ve Cassidy, 1985, Açık, 2008).

Ainsworth (akt. Arslan, 2017) ilk bağlanma örüntülerinin genellikle bakım veren olarak anne ile oluştuğunu, ancak bu ilk bağlanma kısa sürede çok az sayıdaki diğer insanlara bağlanma ile desteklenebilir. Bununla birlikte bu bağlanma örüntüsünün çeşitli değişiklikler göstermesine rağmen kişinin yaşamı boyunca devam edecek bir süreç dönüşür.

Hazan ve Shaver (1987), yetişkin bağlanma stillerini Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall'ın (1978) çocuklar gözlenerek belirlenen üç bağlanma şeklini

geliştirdikleri üçlü sınıflandırma yöntemi ile ölçmüşlerdir. Her ne kadar bebeklik dönemindeki bağlanma biçimlerinin form değiştirmiş olacağı varsayılsa bu stillerin yetişkin bağlanma biçimleri için bir çerçeve niteliği oluşturacağı düşünülmektedir (Hazan ve Shaver,1994).

Hazan ve Shaver, bağlanma türlerinin her biri için ayrı ayrı 3 paragraftan meydana gelen bir bağlanma stilleri ölçeği geliştirmiştir. Katılımcılar her üç paragraftaki niteliklere göre hem romantik hem de çocuklukta ebeveyn ilişkilerini değerlendirerek kendilerini ait hissettikleri paragrafı seçerek bir gruba dâhil olmuşlardır. Bu üç stil öyledir:

Güvenli bağlanmaya sahip bireyler, çocukluklarına karşı daha olumlu inanç besleyen, eşlerine kolaylıkla yaklaşabilen tiplerdir. Daha yapıcı, optimist ve kişilerarası ilişkilerde de daha başarılı bireylerdir.

Kaygılı/Kararsız bağlanmaya sahip bireyler, ilişkilerinde, eşlerine yönelik yüksek düzeyde kıskanç, takıntılı diyebileceğimiz miktarda duygusal iniş çıkışları olan tiplerdir. Eşlerinin onlara yeterince yakın olmadıkları yakınırırlar. Temel duyguları terk edilmesi korkusu çevresinde toplanmıştır.

Kaçınmalı bağlanmaya sahip bireyler, diğer gruplara oranda en az güven duyan eşleri, ilişkileri, arkadaşları konusunda da olumsuz beklenti ve inançlara sahip tiplerdir. Terk edilme konusunda da pek üzüntü yaşamazlar (Feeney ve Noller,1990).

1.2.3. Bartholomew ve Horowitz'in Dörtlü Bağlanma Modeli (DBM)

Bartholomew ve Horowitz (1991)'de Bowlby'in içsel çalışan modellerine olumluluk ve olumsuzluk boyutlarını ekleyerek dörtlü bağlanma stilini oluşturmuşlardır (Bartholomew & Horowitz, 1991). Olumlu kendilik, bireyin kendini sevilmeye layık olarak algılaması; olumsuz kendilik ise bireyin kendini sevilmeye layık görmemesi, benlik saygısının düşük olması şeklinde tanımlanmaktadır. Olumlu diğeri modeli, bireyin diğeryerlerinin güvenilir olduğu ve bireysel gereksinimlerine cevap vereceğine inancı olarak açıklanabilirken, olumsuz diğeri ise başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğuna inanç geliştirme şeklinde tanımlanabilmektedir (Akdağ, 2011).

Tablo 1.1. Bartholomew ve Horowitz'in Yetişkin Dörtlü Bağlanma Stili

		BENLİK MODELİ (Bağımlılık)	
		+	-
		(Olumlu) (Düşük)	(Olumsuz) (Yüksek)
BAŞKALARINA MODELİ (Kaçınma)	+	GÜVENLİ(1) Yakınlık kurmada rahat ve özerk	SAPLANTILI(2) İlişkilerde takıntılı
	-	KAYITSIZ(3) Yakınlığa karşı kayıtsız ve karşı-bağımlı	KORKULU(4) Yakınlıktan korkan ve sosyal açıdan kaçınan

(Kaynak: Bartholomew ve Horowitz, 1991 sf.227)

Bartholomew ve Horowitz (1991) Bağlanma stillerini, kişinin kendisi ve başkalarına yönelik zihinsel modellerinin olumlu ve olumsuz olma biçimine göre çaprazlama şekilde kategorileştirilmiştir. Bu kategoriler; *Güvenli bağlanma stili* (olumlu kendilik ve olumlu diğeri), *Saplantılı bağlanma stili* (olumsuz kendilik ve olumlu diğeri), *Kayıtsız bağlanma stili* (olumlu kendilik ve olumsuz diğeri), *Korkulu bağlanma stili* (olumsuz kendilik ve olumsuz diğeri) şeklindedir. Kuramsal olarak *güvenli ve saplantılı bağlanma stilleri* Hazan ve Shaver (1987)'nin *güvenli ve kaygılı/kararsız stilleri* eşleşmektedir. Dörtlü Bağlanma Modelinde Hazan ve Shaver(1987)'nin modelinden farklı iki stil daha vardır.

1. Güvenli Bağlanma Stili (Secure attachment style) olumlu kendilik ve olumlu diğeri

Güvenli bağlanma stilindeki bireyler olumlu benlik inancına sahip, kendilerini sevmeye değer olarak gören ve olumlu diğerleri fikri yani başkalarının iyi niyetli ve ulaşılabilir olduğuna dair inançlara sahip özellikteki bireylerdir. Bu sayede başkalarıyla rahat iletişim kurarken özerkliklerini koruyabilir bir yapıya sahip olurlar.

Yapılan çalışmalarda, güvenli olarak sınıflandırılan bebekler anneleri yanlarındayken çevreyi keşfetmeye istekli davranışlar sergilemişler, annelerinin yokluğunda ise düşük kaygı belirtisi göstermişlerdir. Annelerinin geri gelmesi ile yakın temas arzulanmışlar, öfke belirtisi olmadan sakinleşerek, çevreyi keşfe geri dönmüşlerdir (Güngör, 2000).

2. Saplantılı Bağlanma (Preoccupied attachment style) olumsuz kendilik- olumlu diğeri

Saplantılı bağlanma stilineki bireyler, başkalarına karşı olumlu bakış açısı takınırlar fakat kendilerini değersiz görürler. Bu kişiler başkalarıyla yakın ilişkide olmayı isterler bununla beraber, iç içe geçmiş bir ilişki kurma istekleri başkalarını kendilerinden uzaklaşmasına sebep olabilir. Başkalarına olumlu yaklaşımlarının temelinde ise kendilerini doğrulama veya kanıtlama isteği vardır.

Bu bağlanma stilineki bireylerin ebeveynlerinin, duyarsız ve tutarsız davranışlarının olduğu ifade edilmektedir. (Bartholomew & Horowitz, 1991; Açık ve Arslan, 2008).

3. Kayıtsız Bağlanma Stili (Dismissive attachment style) olumlu kendilik ve olumsuz diğeri

Kayıtsız bağlanma stilineki bireyler, kendilerine karşı olumlu benlik algısına sahip fakat başkaları modeli olumsuzdur. Korkulu bağlanma stilinden farklı olarak olumlu kendilik değeri gözlenmektedir. Bu bireylerin özsaygıları çok gelişmiştir fakat başkalarının yakın ilişkilerini kabul etmezler. Kayıtsız bağlanma stiline benlik değerinin devamlılığı için yakın ilişkilerden uzak dururlar. Güçlü ve bağımsız olmaya çalışarak başkalarıyla iletişimi asgari düzeyde tutmak isterler. Bu stile sahip bireyler özerklik duygularını geliştirerek hayal kırıklığından korumaya çalışmaktadırlar (Bartholomew & Horowitz, 1991; Arslan, 2008, Açık, 2008).

4. Korkulu Bağlanma Stili (Fearful attachment style) olumsuz kendilik ve olumsuz diğeri

Korkulu bağlanma stili, benlik ve diğeri modellerinin her ikisinin de olumsuz olduğu bağlanma stildir. Korkulu bağlanma stiline sahip olan bireyler, yüksek düzeyde kaygılı bireylerdir, özsaygıları ise ters oranda düşüktür. Bu bireyler kendilerine güvenmeyen aynı zamanda başkalarından da olumsuz beklentiler içinde olan bireyler oldukları için ilişkilerde kaçınmacı bir tutum gösterirler. Korkulu stil için güvenli bağlanmanın tam karşıtı diyebiliriz.

Korkulu bireyler başkaları tarafından onaylanma isteklerinin yüksek olması özelliğiyle saplantılılara benzemektedirler. Kaybetmenin ve reddedilmenin yaratacağı

acıdan kaçınmaya çalışırlar, bu korkuyla yakın ilişki kurmaktan kaçınırlar. Korkulu bağlanmaya sahip bireylerin öz güven düzeyleri düşüktür ve bu bireyler çekingendirler. Korkulu bağlanan bireylerin ebeveynlerinin de reddedici ve eleştirici olduğu ifade edilmektedir (Soygüt, Arslan ve Açık 2004,2008).

Dört bağlanma stilinin Başkaları modelinde olumsuz olmak ‘ilişkilerde bağımlılık’ noktasında da yüksek düzeye denk gelmektedir ve benlik modelinin olumlu olması ‘yakınlıktan kaçınma’ boyutunda ise düşük düzey anlamına gelmektedir. Yatay eksen ilişkilerde bağımlılık düzeyini gösterir ve yorumlamaları da şöyledir: Yüksek bağımlılık başkalarının onayına dayanan bir benlik değeri demektir. Düşük bağımlılık ise, başkalarının onayına görece olarak daha az ihtiyaç duyan bağımsızlığını, kişiliğini daha iyi içselleştirmiş bir benlik demektir. Dikey eksene baktığımız zaman ise kaçınma boyutu başkalarıyla olan iletişime açıklık ve iletişimi istemenin niteliğini değerlendirebiliriz (Sümer ve Güngör,1999).

Bebeklik döneminden sonraki bağlanma ilişkileri çeşitlilik gösterebilir. Kişinin büyüüp olgunlaşması ile yeni sosyal çevrelere girmesi bu ilişkilerdeki çeşitliliğin en temel nedenidir. Kişi, bağlanma örüntülerini yaşamının ileri dönemlerinde öğretmenler, arkadaşlar ile ergenlik ve sonrasındaki romantik ilişkilerindeki öteki önemli kişilerle insanlarla ilişkiler yoluyla devam ettirir. Yaşamın daha sonraki dönemlerindeki bu ilişkilerin kalitesinin birincil bağlanma ilişkileri tarafından güçlü bir şekilde etkilendiği kuramsal olarak kabul edilmektedir (Bridges, 2003).

1.2.4. Ergenlik döneminde bağlanma

Ergenlik, kişinin bağlanma ihtiyaçlarının ve davranışlarının bırakıldığı bir dönem değil, daha çok yaşıtlarına doğru transfer edildiği bir dönem olmasından dolayı insan yaşamında önemli bir dönemdir. Bu dönemde ebeveynler ile geliştirilmiş olan bağlanma stillerinden yaşıtlarına ya da arkadaşlarına bağlanma ilişkilerine doğru bir dönüşümü kapsamaktadır. Ergenlik dönemi ile birlikte, kişinin yaşıtlarına bağlanması akranlarına uygunsuz bir şekilde bağlanması, kendi akranını bir bağlanma figürü olarak kullanmaya başladığı önemli bir dönem olarak görülür. Ergenlik dönemindeki kişinin kendi yaşıtlarını birer bağlanma figürü olarak kullandığı bu dönem ilk zamanlarda anlamsız ve kişi için işlevsel olmayan durumlara neden olabilmektedir. Ancak çalışmacılar ergenlik dönemindeki bu sürecin yetişkinliğe benzer bağlanma ilişkileri için kapasitelerini tam

olarak geliştirmelerini destekleyen bu dönem ile mücadele edilmesinin için bir gereklilik olduğunu ifade etmişlerdir (Allen ve Land, 1999).

Ergenlik dönemi ile birlikte oldukça hızlı bir şekilde operasyonel düşünme ve soyut muhakeme yetisi buna olanak tanımaktadır. Bu yetiler, ergenlik dönemindeki kişinin bakım veren kişiler ile ilgili olan ilişki deneyimlerine daha bütüncül ve daha geniş bir açıdan bakmasını sağlar. Bununla birlikte kişinin bilişsel gelişimdeki değişmeler nedeniyle kişi kendi ve diğer insanlar arasındaki ayrımı daha açık biçimde yapabilmeye başlar ve bağlanma figürlerini ilişkiler içinde kıyaslar. Bu durum ergenin özellikle ebeveynleri ile olan bağlanma örüntülerini tekrar gözden geçirmesine ve ebeveynlerin olumlu ve olumsuz taraflarını daha iyi muhakeme edebilmesine sebep olur (Allen ve Land, 2008). Bu bilginin ışığında çocukluktan ergenliğe geçiş ile birlikte bağlanma örüntülerinde yaşanacak olan değişimin kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Kerns (akt. Steinberg, 2007) bebeklik döneminde oluşan ilk bağlanma ilişkisinin ergenlik döneminde süren öneminin bir açıklaması da, kişilerarası ilişkilerdeki gelişimin birikimli olmasıdır; bebeklikte olan şey çocukluğu, çocukluk dönemi de ergenliği etkiler. Bu önerme ile ilgili bir çok çalışma yapılmış ve güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren bebeklerin, ergenlik dönemine geldiklerinde psikolojik ve ilişkisel sorunlar yaşamaya daha yatkın olduklarını göstermektedir (Nickerson, 2002; Buist ve arkadaşları, 2004; Earl ve Burns, 2009; Rubin ve arkadaşları, 2004; Greenberg, Seigal ve Leitch, 1983).

Ergenlik bağlanma kuramı açısından önemli bir dönemdir çünkü içsel işleyen modellerin ergenlik döneminde gelişimini tamamlaması ve kişilerarası ilişkileri etki eden genel bir kılavuz işlevi taşımasından kaynaklanmaktadır (Allen ve Land, 2008). Ergen, sahip olduğu içsel modeller ile ilişkili olarak çevresindeki diğer insanlar ile (akranları, öğretmenleri gibi ebeveyninden hariç bağlanma dışı kişiler) ile çocukluk dönemindeki ilişkilerine oranla daha anlamlı bağlanma ilişkileri geliştirir (Nickerson ve Nagle, 2005).

Ergenlik döneminin temel özelliklerinden birisi de anne baba ile daha az vakit geçirme ve çocukluğa göre daha bağımsız olma isteğidir. Doğum ile başlayan ve çocuklukta da devam eden süreçte her türlü ihtiyacının ebeveynleri tarafından karşılandığı ve bununla birlikte kontrol edilip yönlendirilen kişi için ergenlik dönemi ile birlikte farklılıklar oluşmaya başlar. Bu dönemde kişi artık daha özerk ve daha bağımsız olma isteğindedir. Bu geçiş süreci, yani bağımlı olmaktan bağımsızlığa doğru geçişi, uzun süreli bir süreçtir ve bu süreç aileye bağımlılıktan aileye bağılılığa doğru dönüşümü ise önemli derecede ebeveynler ile kurduğu “bağlanma ilişkisi” etkilidir. Ergenlerin anne ve babaları

ile kurdukları ilişki, erken döneminde kurulan ilişki stillerinin ve zihinsel modellerin bir devamı olduğu gibi, bu ilişki stillerinin kişinin sosyal yaşamında da ortaya çıkabilmektedir (Demir, 2010).

Anne ile arasındaki güvenli bağlanma ilişkisinden kaynaklı olarak bebek, bağlanma figürünü güvenli bir üs olarak algılar. Bununla birlikte etrafındaki dünyayı keşfetmeye çıkabilir ve stres yaratan durumlarda ihtiyacı olan güveni tazelemek için tekrar anneye dönebilir. Ergenlik döneminde de bebeklik dönemine benzer bir şekilde özerklik ihtiyaçlarını gidermek için keşfetme isteği artmaktadır. Sağlıklı bir gelişim için çevresini keşfetmesi gereken ergen, bir yandan ebeveynlerinden bağımsız olarak davranmak isterken diğer yandan da stres veren durumlarda stresi azaltmak için yardım arayışında tekrar ebeveynlere yönelir. Diğer bir ifade ile ergenlik döneminde, ebeveynler ile geliştirilmiş olan bağlanma örüntülerinde güven ve özerklik arasında bir denge sağlanmaya çalışılır (Allen, 2008).

Ergenlik döneminde kişinin becerilerinin artmasından dolayı bağlanma davranışları yaşamın erken dönemlerine göre farklı şekillerde görülür. Ergen, fiziksel yakınlık ihtiyacından ziyade, ihtiyaç duyduğunda bağlanma figürleri ile duygularını, kaygılarını ve korkularını paylaşma isteğini yoğun olarak yaşar (Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002). Diğer bir deyişle, ergenlik döneminde anne ve babalar ile kurulan ilişki bağımlılık çerçevesinden ziyade, karşılıklı iletişime dayanan bir bağımlılık şeklinde gerçekleşir. Dolayısıyla ergenlik döneminde ebeveynler ile olan etkileşim oldukça önemlidir. Ergenlik döneminde güvenli bir şekilde bağlanan kişi, (veya bebeklik dönemindeki bağlanma örüntülerini güvenli olarak açıklayanlar), güvensiz bağlanma örüntüsü geliştiren kişilere oranla toplumsal açıdan daha yetkindir ve daha iyi uyum sağlamıştır (Lieberman, Doyle ve Markiewicz, 1999; Allen ve ark, 1998; Zimmermann ve Becker-Stoll, 2002).

Kişinin ergenliğe girişi ile birlikte anne ve babasıyla kurulan bağlanma ilişkilerinin niteliğinde değişim yaşanırken buna ek olarak yeni bağlanma ilişkileri kurulur (Demir, 2010). Sözü geçen bu yeni bağlanma ilişkileri içinde akranlar ile olan ilişkiler önem taşımaktadır. Bu evrede arkadaşların önemi ve arkadaşlara olan yakınlık ihtiyacı artar. Bu değişim, ebeveyne bağlanmanın bazı bileşenlerinde azalma ile arkadaşla bağlanmanın bileşenlerinde artma şeklinde ifade edilir (Nickerson, 2002).

Steinberg ve Silverberg (1986), anne-babaya ve arkadaşlara bağlanma arasındaki ilişki hakkında zıt iki görüşü özetlemiştir. Bu konu ile ilgili ilk görüş, ergenlik dönemindeki kişilerin ebeveynlerinden arkadaşlarına doğru özerklik için bir geçiş olduğu

ve ebeveynlere bağlanma ile akranlarına bağlanmanın birbirleri ile zıt yönde ilişkili olduğu yönündedir. Buna göre, erken ergenlik döneminde ebeveynlerden uzaklaşıldığında, ergenlerin kendilerine duydukları güven azalabilir ve özellikle anti-sosyal aktivitelerde, akran grubu baskısına aşırı duyarlı olmalarına sebep olabilir. Bir başka alternatif görüş ise, aile ve akranların iki bağımsız dünya kurmalarıdır. Kurulan bu iki dünya içerisinde, aileye bağlılık akranlara bağlılıktan bağımsızdır. Var olan bu iki dünyanın önemi, ergenin öz değerlendirmesinde hangi bağlamı dikkate aldığına bağlıdır. Örneğin, olumsuz ya da stresli durumlarda, ebeveynlere zayıf bağlanma akranlara güçlü bağlanma ile telafi edilebilir.

Ergenlik döneminde arkadaşlıklar; bağlılık, yakınlık, sağlam ittifak ve duygusal destek ile karakterizedir. Erken ergenlik dönemindeki ilişkilerde görülen en önemli özellik, yakınlık ve kendini açma ihtiyacıdır. İlişkide oluşan güvenin ve kişilerin birbirlerine kendilerini açmaları ergenlik sürecinde artar ve bu durum da arkadaşlığı bağlanma ilişkilerine benzer bir duruma getirir (Zimmermann, 2004). Arkadaşlık ilişkilerinin kalitesi, hem gelişimsel değişim sürecinden hem de aynı gelişim dönemindeki bireyler arasındaki farklılıklardan dolayı çeşitlik göstermektedir. Bu farklılıklardan biri, arkadaşlık ilişkilerinin erken dönem ebeveyn-çocuk ilişkisindeki karakteristik özelliklerden etkilenmesi olabilir. Diğer bir ifade ile, anne baba ve çocuk arasındaki bağlanma stilleri, arkadaşlık ilişkisindeki örüntüleri ile benzerlik göstermektedir (Furman ve ark., 2001; Zimmermann, 2004; Günaydın ve Yöndem, 2007). İçsel işleyen modeller aracılığı ile ebeveynlerden arkadaşlara aktarılan bağlanma dinamikleri, bireyin bilgi işleme süreçlerini (algı, yorum ve beklentiler) ve duygu düzenlemeyi etkilemektedir (Zimmermann, 1999).

Ergenlerin özerkliğe ve bağımsızlığa olan ihtiyacı anne ve babalarına bağlanmayı olumsuz bir şekilde etkilediği düşünülse de bunun aksine, bu dönem sürecinde oyuncu ergenlik dönemindeki kişi anne ve babası ile güven içeren bir ilişkiye ihtiyaç duyar. Ebeveynler, ergenin yaşamındaki yerini korumaya devam ederken bununla birlikte ergenliğin başlangıcı ile birlikte arkadaşlık ilişkileri ergenin yaşamında önemli bir yer kaplar (Allen ve Land, 2008). Diğer bir ifade ile, ergenlik döneminde ebeveynler kişinin bağlanma figürü olmaya devam ederken arkadaşlık ilişkileri bu hiyerarşide daha üst noktaya konumlanır (Hazan ve Shaver, 1994).

Ergenlikteki yakınlığın gelişmesi ile ilgili çalışmalar, kişinin arkadaşlık kavramlarındaki değişimlere ve yakınlığın gösterimine işaret etmektedir. Ergenlik dönemindeki insan ilişkileri, çocukluk dönemindeki arkadaşça ve etkinlik yönelimli olmasından, yetişkinliğin daha bilinçli, daha analitik ve daha yakın olan ilişkilerine

dönüşür. Ergenlik, özellikle yakın ilişkiler konusunda önemli bir yer kapsamaktadır çünkü erişkinlik dönemi ilişkilerinde yakınlığı sağlayacak çeşitli kapasite ve yetenekler ilk kez bu dönemde ortaya çıkmaktadır. Gelişim ile birlikte ergenler, arkadaşlığın belirleyici özellikleri olan gü- vene ve sadakate daha fazla önem vermeye başlarlar, arkadaşlıklarında kendilerini daha çok açarlar ve arkadaşlarına daha duyarlı hale gelirler. Araştırmalar tutarlı olarak doyum verici yakın arkadaşlıkları olan bireylerin yalnızca ergenlikte değil, yetişkinlikte de daha iyi olduklarını göstermektedir. Yakın arkadaşları olan ergenlerin, olmayanlara göre ruh sağlıkları daha olumludur (Steinberg, 2007). Başka bir deyişle, ergenlikte yakın akran ilişkileri sağlıklı toplumsal gelişimin önemli bir parçasıdır.

1.3. Akran İlişkileri

İnsan yaşamının önemli dönemlerinden biri olarak görülen ergenlik dönemi yaşlıları ile olan ilişkiler açısından da kritik bir dönem olarak görülmektedir (Savcı, 2017). Ayrıca ergenlik döneminde kişisel değerlerin öğretilmesinde ve bireysel güven konusunda kişinin ailesindeki diğer üyeler de arkadaş grubu kadar etkili olamaz (Demir, Baran ve Ulusoy, 2005). Bir başka anlatımla ebeveynlerden ziyade kendi yaş grubundaki arkadaşlar ergenlik dönemindeki kişinin davranışlarının yönlendirilmesinde ve şekillendirilmesinde etkili olmaktadır (Susman ve ark., 1994). Ergen birey, gündelik yaşamının büyük bir bölümünü arkadaş çevresi ile geçirir. Bu durum ergenlerin özerklik kazanmasına, sosyal beceriler edinmesine ve yakın ilişkiler geliştirmesine önemli katkılar sağlamaktadır (Hartup, 1985). Dolayısıyla ergen kişi, akranları ya da arkadaş grubu ile zaman geçirmesi ve çeşitli etkinliklerde bulunmayı tercih eder (Lindsey, 2002).

Bukowski ve Sippola (2005) ise ergenlik dönemindeki kişinin arkadaşlıklarının kalıcı olabildiğini ve bazen kişinin hayatı boyunca devam edebildiği ifade etmektedirler. Bu bağlamda arkadaşları ile olumlu ilişkiler geliştirecek ve sürdürecektir olan kişinin sağlıklı sosyal ve duygusal bir uyumun alt yapısını güçlendirdiği söylenebilir (Dykas, Ziv ve Cassidy, 2008).

Kulaksızoğlu (2000), akran gruplarının ergen bireye sosyal destek sağladıklarını ve bu durumun da aidiyet ve bağlılık duygularının gelişmesinde etkin bir rol oynadığını belirtmiştir. Kulaksızoğlu'na göre ergenler dahil oldukları akran grubunda kabul gördüklerinde benlik saygıları ve güven duyguları gelişmektedir. Yazara göre arkadaşlık ilişkileri ergenlik döneminde bireyin sosyalleşmesini olanak sağlamakta ve yalnız düzeyini

azaltmaktadır. Böylece, arkadaşlık ilişkileri, ergenlerin yetişkinlik sürecine girerken sosyal rolleri edinmesine fırsat tanımaktadır.

Akran ilişkileri, kişinin ergenlik döneminde karşılaştığı problemler ile baş edebilmesinde ve erişkin hayatına hazırlanmasında etkin bir zemin hazırlamaktadır. Arkadaş grupları, kişiye model olarak, onu bir şekilde aynalayarak ve kişinin kendisini diğer ergenler ile karşılaştıracağı uygun bir ortam sağlayarak kişinin psikososyal gelişiminde etkili olmaktadır (Nurmi, 2004). Buna ek olarak arkadaşlık grupları bir gruba bağlılık ve aidiyet duygusunun gelişmesine neden olmakta ve bunun sonucunda ergenlik dönemindeki birey kendine olan güveni ve benlik saygısı üzerinde olumlu etki yapmaktadır (Dornbusch, 1989). Ergenlik dönemindeki akran ilişkilerinin diğer dönemlerdeki akran ilişkilerine göre farklı özellikleri bulunmaktadır (Hartup ve Stevens, 1999). Santrock (2011), ergenlik döneminde çocukluk dönemine oranla daha az arkadaşlık ilişkileri kurmayı seçtiklerini ancak buna rağmen bu dönemdeki arkadaşlıkların daha samimi olduğunu ifade etmektedir. Steinberg (2007) bir başka olarak çocuk döneminde aynı cinsiyetten arkadaşlar seçilirken, ergenlikte karşı cinsten arkadaşlar seçme eğilimi ortaya çıkmaktadır. Ayrıca Brown (2004) ergenlik dönemindeki akran ilişkilerinin yapısında gerçekleşen dört önemli gelişmenin olduğunu söylemektedir. İlk önemli gelişme, ergenlerin akranlarıyla geçirdikleri süredeki keskin artıştır. Tipik bir ergen uyanık olduğu saatlerin yarısını akranlarıyla birlikte geçirirken zamanlarının yalnızca %15'ini ana-babalarının da dâhil olduğu yetişkin gruplarıyla geçirmektedir (Nurmi, 2004; Steinberg, 2007).

Arkadaşlık ilişkileri, ergenlerin yetişkinliğe geçişini kolaylaştırır ve birtakım sosyal rollere hazırlar. Yani ergenlikteki arkadaşlık ilişkilerinin, toplumsal ilişkilere öncülük ettiğini söylemek mümkündür (Yücel, 2009). Öztürk (2004)'e göre akran ilişkilerinin ergenlerin kendilerini tanımaları ve duygularını ifade etmelerinde, sorumluluk alma ve paylaşma değerleri ile sosyal ilişkilerinin gelişiminde, sağlıklı bir şekilde sosyalleşmelerinde etkin rol oynamaktadır.

Akran ilişkilerinin dikey ve yatay olmak üzere iki yapıdan oluştuğunu görürüz. Dikey yapıyı meydana getiren öğelerden ilki, sosyal güçtür ve çocukların akran grubu içerisinde otorite kaynağı olarak kabul edilen akran tarafından onaylanması anlamına gelmektedir. Diğer unsur ise sosyal konumdur ve çocuğun akran grubu içinde sevilme düzeyini ifade eder. Sosyal konumda çocuklar beş gruba ayrılır. Bunlar popüler, reddedilen, tartışmalı, dışlanan ve ortalama çocuklardır. Akran ilişkilerindeki yatay yapıyı

meydana getiren ögeler ise çoklu sosyal ilişkiler ve çoklu ortamlardır. Akran ilişkilerinde problemlerin yatay yapı içinde bulunmaktadır. Yatay yapıdaki, heterojen gruplardaysa sorunu olan ve sorunu olmayan çocukları da görebiliriz. Yatay yapı içinde çocukların sosyal konumları, grubun yapısı ile şekillenir. Örneğin, grupta zorbalık ön planda ise, zorba olan çocuklar, zorba olmayan çocuklara oranla daha popüler olabileceği gibi bu durumun tam tersi de mümkündür. Akran ilişkilerini meydana getiren yatay ve dikey yapıların birbirlerinden farklı niteliklerinin bulunmasının yanı sıra birbirlerini bütünleyen özellikler de görülür. Örneğin dikey ve yatay yapıların her ikisinde de çocukların liderlik, yardımseverlik, dürüstlük, saldırganlık gibi bireysel özellikleri, akran ilişkilerini şekillendirmektedir. (Rodkin, & Hodges, 2003'ten akt., Gülay, 2009)

Dunphy (akt. Savcı, 2017) arkadaşlık ilişkilerinin gelişimini beş aşamalı bir yaklaşım ile açıklamıştır. İlk aşamada kişi, kalabalık öncesi bir dönemi yaşar. Bu evrede kişi, aynı cinsiyetteki ve öteki gruplardan soyutlanmış ve küçük bir grubun üyesidir. İkinci evre, daha kalabalık bir arkadaş grubunun başlangıcı olarak düşünülebilir. Bu evrede ergenlik dönemindeki kişi hemcinslerinden oluşmuş olan diğer gruplarla etkileşim içine girer. Üçüncü evrede ergenlik dönemindeki kişi içinde karşı cinsin de olduğu daha heterojen gruplara katılmaya başlar. Dördüncü evrede ergen artık cinsiyet açısından daha heterojen ve kalabalık bir grubun yakın ilişkiler geliştiren bir üyesi olur. Son aşamada ise üyesi olduğu kalabalık grubun üye sayısı azalır ve daha küçük gruplar olarak sayılabilecek yakın ikili ilişkiler daha ön plana çıkmaktadır. Dunphy'nin (akt. Savcı, 2017) ergenlerde arkadaşlık ilişkilerini kalabalıklaşma açısından bir çan eğrisine benzettiği söylenebilir. Nitekim erken ergenlik döneminde diğer gruplardan izole olan ve cinsiyet açısından homojen gruplar, ergenliğin ortalarında cinsiyet açısından heterojenleşmeye başlamakta ve oldukça kalabalıklaşmaktadır. Geç ergenlikte ise grubun kişi sayısı azalmakta ve yakın ikili ilişkiler dikkat çekmeye başlamaktadır.

Akran grupları özellikle ergenlik döneminde kişinin ahlaki değerler kazanmasında önemli bir etken olması ve akran grubundaki üyelerin kişiye verdiği geribildirimlerin kişinin ilişki kurma becerisini geliştirmesi açısından önem taşır. Bununla birlikte kişi akran grubundaki çatışmalardan dolayı reddedilme ya da onaylanma ile kendilerini gözden geçirip kendileri ile ilgili bir iç görüş de kazanırlar (Erath, Flanagan ve Bierman, 2007). Akran grupları ergenlerin sosyalleşmesinin hızlanmasına yardımcı olurken, katılım ve paylaşım gibi olumlu durumların da geliştiği ve düşüncelerin, duyguların ve yargıların ifade edilebildiği bir ortamdır. Bunların yanı sıra ergene sosyal statü kazandırırken cinsel

rollerin de daha öğrenilmesine olanak sağlar (Döğücü, 2004).

Yapılan çalışmalar ergenlik döneminde olumlu akran ilişkilerinin kişinin gelişiminde olumlu etkileri olduğunu göstermektedir. La Greca ve Harrison (2005) yapmış oldukları çalışmada akran ilişkilerinin kalitesi ile sosyal anksiyete arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulmuşlardır. Bir başka deyişle ergen sağlıklı akran ilişkileri geliştirdiğinde sosyal anksiyete belirtileri daha az görülmektedir. Bu sonuca benzer şekilde Bagwell, Newcomb ve Bukowski (1998) ergenlik dönemindeki olumsuz akran ilişkilerinin yetişkinlikteki ruh sağlığı sorunlarını yordadığını; Parker ve Asher (1987) ise olumlu akran ilişkileri ile uyum problemleri arasında negatif yönde ilişki olduğunu rapor etmişlerdir.

Literatür incelendiğinde akran ilişkilerinin akademik başarıyı arttırdığını gösteren çalışmalar da olduğu görülmüştür. Riese, Samara ve Lillejord (2012) ergenlerde olumlu akran ilişkilerinin akademik başarı üzerinde etkisi olduğunu belirtirken; Riese ve arkadaşları (2012) yapmış oldukları çalışma sonucunda akran ilişkilerinin akademik başarı, öğrenme aktiviteleri ve öğrenme becerisini yordadığı sonucuna varmışlardır. Türkiye’de yapılan bir çalışmada ise (Uz-Baş ve Siyez, 2011) arkadaşları tarafından kabul gören öğrencilerin, kabul görmeyen öğrencilere göre sosyal ilişkileri başlatmada, sürdürmede ve ilişkilerdeki çatışmaların çözümünde daha etkin oldukları sonucuna varılmıştır.

1.4. Öznel İyi Oluş

Felsefe bilimi, çok eski zamanlardan beri mutluluk konusunu işlemiştir. Ancak bu durum psikoloji bilimi için geçerli değildir, psikoloji biliminin önceliği daha çok ruh sağlığı sorunları olmasından dolayı öncelikle kaygı ve duygu durum bozuklukları gibi kişinin yaşamını olumsuz yönde etkileyen konular incelenmiştir. Öznel iyi oluş, psikoloji biliminde çok yeni bir alan olması ile birlikte kişinin bilişsel duygusal ve sosyal açıdan doyumunu içerir (Verduyn, ve ark. 2017).

Öznel iyi oluş ile ilgili psikoloji alanındaki ilk görgül çalışma 1960 yılında Wilson tarafından yapılmıştır. Wilson, doktora tezinde yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahip kişilerin daha sağlıklı daha yüksek sosyo-kültürel bir yapıya sahip, daha sosyal ve daha iyi imkanlara sahip olduğu sonucuna varmıştır. Psikoloji alanında öznel iyi oluş kavramı açısından milat olarak sayılabilecek bu çalışma ile birlikte son yıllarda bir çok çalışma yapılmıştır. Özellikle çeşitli hangi sosyo-demografik değişkenlerin iyi, oluş ile ilişkili olduğunu ortaya koyan araştırmalar hız kazanmıştır. Geçmişten günümüze yapılan çalışmalarda ortaya çıkan sonuçların öznel iyi oluşun cinsiyet ya da sosyo-ekonomik

durum gibi değişkenlerle ilişkisinden ziyade, insanın manevi, psikolojik ve içsel özellikleriyle olan ilişkisine yöneldiğini söylemek mümkündür (akt., Türkdoğan ve Duru, 2012).

Literatür incelendiğinde öznel iyi oluş kavramı ile ilgili bir çok tanım olduğu görülmektedir. Bu tanımların içinde en yaygın tanım Diener (1984) tarafından yapılmıştır. Diener (1984), öznel iyi oluşun olumlu ve olumsuz duygular ve yaşam doyumunu içine alan bir tür şemsiye niteliğinde bir yapı olduğunu ifade etmektedir. Diener'a göre öznel iyi oluş "Kişinin sahip olduğu negatif ve pozitif duygulara ve ayrıca hayattan aldığı doyum ile ilişkili olarak yaptığı öznel bir değerlendirmedir". Sözü geçen bu değerlendirme kişinin karşılaştığı olaylara karşı verdiği tepkilerden içinde bulunduğu ruh haline yaşamdan aldığı doyuma ilişkin fikirlerini, iş, arkadaşlık, okul, evlilik gibi çeşitli sosyal ortamlara kadar geniş bir yelpazedeki durumlara ilişki aldığı doyumları kapsamaktadır (Diener, Oishi ve Lucas, 2003; Diener, Suh ve Oishi, 1997).

Bradburn (akt. Diener, 1984) öznel iyi oluşu, kişinin deneyimlerinin sonucunda oluşan olumlu veya olumsuz duygulanıma ilişkin yapılan bir değerlendirme olarak tanımlamaktadır. Bradburn'e göre kişinin deneyimlediği olumlu duyguların olumsuz duygulara göre daha fazla olması iyi bir öznel iyi oluş ile ilgilidir. Buna ek olarak yazar kişinin deneyimlediği olumlu ve olumsuz duyguların karşılıklı olarak negatif yönde ilişkili fakat birbirlerinden bağımsız olduklarını dile getirmektedir. Bu sonuca göre öznel iyi oluşun tek boyutlu olmadığı ve birden fazla bileşenden oluştuğu söylenebilir (Diener, Suh, Lucas ve Smith, 1999). Sözü geçen pozitif ve negatif duyguların yanı sıra Andrew ve Withey (akt. Diener, Scollon ve Lucas, 2003) kişinin kendini iyi hissetmesinde yaşamdan aldığı doyumun da etkili olduğunu ifade etmişlerdir. Dolayısıyla yaşam doyumunun da öznel iyi oluşu belirleyen boyutlardan biri olduğu söylenebilir.

Ryff (akt. Malkoç, 2011) öznel iyi oluşun diğer insanlar ile kurulan olumlu ilişkileri yüksek bir benlik saygısını, sosyal ilişkilerdeki beceriler, kişinin bağımsız bir şekilde davranmasını ve hayat ile ilgili çeşitli amaçlar edinmeyi içerdiğini ifade etmektedir. Ryff'a göre psikolojik iyi oluşun kendini kabul, olumlu ilişkiler kurma, otonomi, çevre hakimiyeti, yaşama amacı ve kişisel gelişim olmak üzere 6 bileşeni vardır.

Kendini Kabul: Psikolojik iyi oluşun en önemli kriteri kendini kabul olarak kabul edilmektedir. Kişinin kendini kabul düzeyi yüksek olduğunda kişiliğini ve geçmiş yaşantılarını olumlu ve olumsuz özellikleriyle kabul ettiği anlamına gelir. Yapılan çalışmalar, bireyin algıladığı sosyal desteğin kendini kabul etmesinde önemli bir etken

olduğunu ortaya koymaktadır. Başer (2006)'in üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği araştırmada, öğrencilerin aileden algılanan sosyal desteğin, kendini kabul ile arasındaki ilişkinin anlamlı olduğu saptanmıştır. Benzer biçimde Akın ve Ceyhan (2005) tarafından lise öğrencileriyle yapılan araştırmada da aile, arkadaş ve çevresindeki diğerlerinden algılanan sosyal destek düzeyleri yüksek olduğu saptanan lise öğrencilerinin kendini kabul düzeylerinin, düşük olan öğrencilerinkine göre daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Olumlu İlişkiler (Positive relations with others): Ryff (1989) olumlu ilişkiler geliştirebilen kişilerin, diğer insanlarla tatmin edici, içten ve güvenli ilişkiler kurabilen, diğer insanların rahatını gözetken, diğer insanlarla yakın arkadaşlıklar geliştirebilen, ilişkilerinde şefkatli ve empatik olabilen ve kişilerarası ilişkilerinde karşısındaki bireylerin ihtiyaçlarına yanıt verebilen kişiler olarak tanımlamıştır. Erikson (1958), psikososyal gelişim kuramında ruh sağlığının bir göstergesi olarak, diğer insanlarla yakın ilişkiler kurmadaki başarı gösterilmiştir.

Otonomi (Autonomy): Otonomi kişinin kararlarını bağımsız olarak kendisinin alması, eylemlerini içsel olarak düzenlemesi olarak tanımlanabilir. Otonomi düzeyi yüksek kişilerin toplumsal baskıya direnç gösterebildiği, eylemlerini ve tutumlarını içsel açıdan düzenleyebildiği, kendisini bireysel standartlarına göre değerlendirdiği belirlenmiştir. Beck (1983)'e göre, otonomik kişiler başkalarına daha az bağımlı olmalarından kaynaklı depresyona girme eğilimleri daha düşüktür (Akt., Barutçu ve Serinkan, 2006).

Çevre Hâkimiyeti (Environmental mastery): İnsanın kendi ruh sağlığına uygun bir çevre oluşturması ya da çevre seçmesi olarak tanımlanır. Çevre hâkimiyeti yüksek düzeyde olan birey içinde bulunduğu çevreyi fiziksel ve zihinsel faaliyetlerle düzenleyebilir, kendi değerlerine ve ihtiyaçlarına göre çevreyi değiştirebilir, çevresel koşulları etkin bir biçimde kullanabilir.

Yaşama Amacı (Purpose in life): Ruh sağlığı, kişinin hayatında yaratıcı ve üretken olması, ulaşmak istediği amaçlarının olması, bu amaçların kişiyi hayata bağlaması ve hayatını sürdürmesinin bir anlamının olması olarak tanımlanır. Amaçlar gelişim dönemlerine göre farklılık gösterse de bireyin hayatında her zaman vardır ve yaşamına anlam yükler.

Kişisel Gelişim (Personal growth): Bireyin yeni deneyimlere açık olması, karşısına çıkan sorun ve krizlerle başa çıkması, kişilik ve davranışlarında gelişime istekli olması, potansiyelini gerçekleştirme konusunda çaba sarf etmesi olarak tanımlamak mümkündür.

Bu bileşenler statü, kültür, tarih ve sosyal sınıf gibi faktörlerden etkilenebilir. Örneğin kolektivist toplumlarda insanlar, kişisel özgürlüklerine daha çok önem verirler ve bireysel

hedefler grubun hedefinden daha önemlidir. Toplulukçu kültürlerde ise, grubun hedefleri kişinin hedefinden daha önemlidir ve grubun ilgisi doğrultusunda belirlenir (Kağıtçıbaşı ve Ataca, 2015).

Ryff (1989), psikolojik iyi oluşun alt boyutlarının cinsiyete ve yaşa göre farklılaşım farklılaşmadığını belirlemek için bir araştırma gerçekleştirmiştir. Bu araştırma sonucunda, çevre hâkimiyetinin ve özerkliğin yaşla birlikte arttığını; yaşam amacı ve kişisel gelişimin yaşla birlikte azaldığını bulmuştur. Bununla beraber, diğer kişilerle olumlu ilişkiler ve kendini kabulde yaşa bağlı bir farklılık olmadığını fakat cinsiyete göre, olumlu ilişkilerde anlamlı bir fark olduğunu saptamıştır. Bu fark kadınlar lehinedir. Kadınların, kişisel gelişim ve diğer kişilerle olumlu ilişkiler alt ölçeklerinden aldıkları puan ortalamasının erkeklere göre daha yüksek düzeyde olduğu görülmüştür (Akt., Malkoç, 2011).

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2004 yılındaki öznel iyi oluşu bireyin yeteneklerini fark etmesi, stres ile olumlu bir şekilde baş etmesi, becerileri doğrultusunda içinde bulunduğu topluluğa katkı sağlaması ve üretken bir yapıda olması olarak tanımlamaktadır (Keldal, 2015). Eryılmaz (2011) öznel iyi olmanın olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve doyum olmak zere 3 boyutu olduğunu ifade etmektedir. Eryılmaz, olumlu duygulanımda kişi itimat, sadakat, keyif gibi olumlu duyguların hazzını yakalarken olumsuz duygulanımda ise öfke, utanç ya da nefret gibi duyguları yaşadığını ve yaşam doyumunda ise kişinin yaşamından aldığı doyumunu değerlendirdiğini belirtmektedir. Yazara göre öznel iyi oluşta kişi kendisini duygusal, sosyal ve bilişsel anlamda değerlendirir ve hayatında mutlu olduğu zamanları mutsuzluğundan daha fazla deneyimliyorsa yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahiptir.

Öznel iyi olma ile ilgili 3 temel özellikten söz edilebilir. Bunlardan ilki öznel iyi oluşun kişiye özgü bir kavram olmasıdır. Öznel iyi oluşun sübjektif bir kavram olarak tanımlanmasının nedeni, kişinin hayatına dair kendi kişisel değerlendirmeleri üzerinde yoğunlaşmasıdır (Diener, 2000). İkinci olarak öznel iyi oluş kavramı, yalnızca olumsuz durumların yokluğu değil, olumlu duyguların da varlığına dikkat çekmektedir. Jahoda (akt. Diener, Scollon ve Lucas, 2003) ruh sağlığı sorunlarının olmayışının "öznel iyi oluş" için yeterli bir etmen olmadığını dile getirmiştir. "Öznel iyi oluş" kavramı aynı zamanda pozitif duygulanım, yaşam doyumunu ve mutluluk (Diener, 1984), kendini kabul, yaşam amacı ve özerklik (Ryan ve Deci, 2001; Ryff, 1989) gibi olumlu özellikleri de kapsamaktadır. Üçüncü ve son olarak, öznel iyi oluş kişinin hayatını bütün yönleri ile genel olarak değerlendirmesidir. Diener (1984) öznel iyi oluşun, kişinin kendi

değerlendirmesine dayalı olduğu için, her kişi için farklı bir anlama geldiğini dile getirmektedir. Diener (1984) genelde bireyin yaşamına ilişkin belli bir yargıya varmasına vurgu yapılmaktadır.

Fredrickson'ın (2003) olumlu duyguları oluşturma ve genişletme kuramına göre pozitif duygular, bireyin fikirlerini şekillendirerek olaylara karşı farklı açılardan bakmasını ve hayatında karşılaşması olası zor durumlara karşı dayanıklı olması için bireyin kendi kaynaklarını oluşturmalarını sağlar. Diğer bir anlatımla kişinin düşünce yapısını genişletir. Fredrickson, düşünce yapısı farklılaşan kişinin, bu durumdan destek alacağını ve sorunları daha etkin bir şekilde çözmeyi ve yaşama daha iyimser bakmayı öğreneceğini ifade etmektedir. Fredrickson, Mancuso, Branigan ve Tugade (2000) yaptıkları deneysel çalışmada olumlu duygular deneyimleyen kişilerin karşılaştıkları olayları daha geniş bir perspektiften değerlendirdiklerini ve olayın tamamını gördüklerini ifade etmektedirler. OIsen ve arkadaşları (akt. Fredrickson, 2003) ise, kişilerin pozitif duygulanım yaşamalarının daha esnek, yaratıcı ve daha geniş bir bakış açısı ile fikir yürütmelerini sağladığını ve yeni bilgiler öğrenmeye daha açık olduklarını belirtmektedirler.

Fredrickson ve Joiner (2002) ise pozitif duygulanım ve daha geniş bir bakış açısının karşılıklı olarak birbirlerini etkileyip etkilemediğini test etmek üzere gerçekleştirdikleri araştırma sonucunda, olumlu duygular yaşayan bireylerin yaşadıkları olumsuz olaylardan olumlu sonuçlar çıkarmaya eğilimli oldukları ve olayları daha geniş açıdan değerlendirdikleri ve olaylara daha iyimser yaklaştıkları ortaya çıkmıştır.

Fiziksel ve duygusal değişimin yoğun bir şekilde hissedildiği ergenlik döneminde kişinin iyi oluşunu belirleyen bir çok etmen vardır. Ergenlerin anne ve babalarının çocuklarının öznel iyi oluşlarına etkilerinin oldukça fazla olduğu görülmüştür. Özellikle güvenli, sevgi dolu, açık iletişim kurulabilen aile ortamının öznel iyi oluşu artırdığı söylenmektedir. Aile faktörü yanında arkadaş ve okul ilişkilerinde doyum, yaşanan yerden alınan doyum ve bireyin kendine olan memnuniyet hissi de bireyin yaşam doyumuna etki etmektedir (Eryılmaz, 2009).

Ergenler ile yapılan araştırmalarda ergenlerin anne ve babaları ile kurdukları ilişkinin kalitesinin de öznel iyi oluşun belirleyicilerinden biri olduğunu göstermektedir (Joronen ve Åstedt-Kurki, 2005; Shek, 1997). Ergenlerde öznel iyi oluşu etkileyen diğer etmenler de akran ilişkileri, fiziksel görünüm ve sağlık, popüler olma ve yakın ilişkiler kurabilme durumudur (Casas, 2011; Katja ve ark., 2002).

Sonuç olarak insan hayatında fiziksel, bilişsel ve duygusal açıdan çok çeşitli değişimlerin yaşandığı ergenlik döneminde kişinin gelişim sürecini sağlıklı bir şekilde tamamlayabilmesi açısından iyi oluş önemli bir yer tutmaktadır.

1.5. Bağlanma, Öznel İyi Oluş ve Akran İlişkileri İle İlgili Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

Literatür incelendiğinde bağlanma, akran ilişkileri ve iyi oluş ile ilgili çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu çalışmaların bazıları aşağıda sunulmuştur.

Armsden ve Greenberg (1987), ergen katılımcılar ile yapmış oldukları çalışmanın sonunda güvenli bağlanmanın öznel iyi oluşu yordadığını rapor etmişlerdir. Çalışmanın bir diğer sonucu ise güvenli bağlanma ile olumlu akran ilişkileri arasında ilişki olduğudur. Yazarlar, bu bulgular sonucunda güvenli bağlanma örüntüsü olan ergenler hem olumlu ilişkiler kurabilmekte hem de daha iyi düzeyde öznel iyi oluşa sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Cooper, Shaver ve Collins (1998), 1900 örnekleme sahip 13-19 yaş aralığında olan ergenler ile, Hazan ve Shaver (1987) tarafından tanımlanan üç kategori bağlanma stiline göre, psikolojik semptomlar, benlik kavramı ve riskli davranışlarda, bağlanma stillerine göre farklılıkları ele aldıkları bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma bulguları; güvenli bağlanmanın olumsuz duygularla başa çıkma ve öz yeterlilik duygusunun gelişmesine sebep olduğunu ve güvenli bağlanan ergenlerin genellikle birden fazla gelişimsel alanda daha iyi uyum gösterdiğini göstermektedir. Öte yandan, kaygılı/kararsız bağlanan ergenler, hem en yüksek semptom düzeyine ve en zayıf benlik kavramına, hem de en fazla problemlili veya riskli davranışlara sahip gruptur. Kaçınan bağlanmaya sahip ergenler, kaygılı bağlanan ergenlere göre, daha az depresif ve sosyal, akademik olarak daha iyi, fakat daha az yakın ilişki kurabilen ve daha az suç ve madde kullanım davranışları gösteren grup olduğu görülmektedir.

Wilkinson ve Walford (2001) yapmış oldukları çalışmada anne babaya güvenli bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda ebeveynlere güvenli bağlanma boyutundan yüksek puan alan ergenlerin öznel iyi oluş puanlarının da yükseldiği sonucuna varmışlardır.

Zimmermann (2004) tarafından yapılan bir çalışmada güvenli bağlanma temsillerine sahip olan ergenlerin, güvensiz bağlanan ergenlere göre duygusal anlamda daha yakın arkadaşlıklara sahip oldukları ve daha itinalı bir arkadaşlık kavramı geliştirdikleri

gözlenmiştir. Buna ek olarak, güvenli bağlanan ergenlerin geniş akran gruplarına dahil olabildikleri, yakın arkadaşları ile çatışma yaşadıklarında uygun duygu-düzenleme yetileri kullandıkları ve daha az düşmanca tavır sergiledikleri bulunmuştur. Kobak ve Sceery de (1988), güvensiz bağlanma temsillerine sahip olan ergenlerin, güvenli olanlara göre arkadaşları tarafından daha düşmanca ve kaygılı olarak değerlendirildiklerini bulmuşlardır.

Nickerson ve Nagle (2005) tarafından yapılan çalışmada, ergenlerin bağlanmanın yakınlık arama ve güvenli dayanak gibi işlevleri için arkadaşlarına yöneldikleri ancak özerkliklerini araştırmalarına olanak sağlayacak bağlanma işlevi olan güvenli üs işlevini ise ebeveynlerinden sağlamaya devam ettikleri sonucuna ulaşmışlardır.

Soysal, Bodur, İşeri ve Şenol (2005), bağlanma dinamiğini ele alan ve okul öncesi çocuklarla yapılan çalışmalar incelendiğinde, güvenli bağlanan çocukların pozitif duygularının daha fazla olduğunu, yetişkinlerle daha uyumlu ilişkiler içerisinde olduklarını ve iyi iş birliği yapabildiklerini, sosyal becerilerinin daha fazla olduğunu vurgulamışlardır. Öte yandan, güvensiz bağlanan çocuklarda; huzursuzluk, sinirlilik ve sosyal açıdan izolasyon eğilimi, depresif duygu durumu, akran ve öğretmenlerine karşı saldırganlık gösterme gibi davranışlara sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Araştırmacılar, bireylerin erken bağlanma stillerinin ilerideki ilişkilerini de etkileyebilmekte, bebeklikte problemler bağlanma geliştirilmesinin gelecekteki ilişkiler (akran ve eş seçimi) üzerindeki etkisinin öneminden bahsetmişlerdir.

Günaydın ve Yöndem (2007), ergenlerin akranlarına bağlanma düzeyleri ile ebeveynlerine bağlılıkları, cinsiyet, arkadaş sayısı, kardeş sayısı ve sınıf düzeyi gibi değişkenlerin akran bağlılığını ne derece yordadığını incelemek amacıyla bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaya, 205'i kız, 191'i erkek toplam 396 öğrenci katılmıştır. Bulgular; ergenlerde akran bağlılığı en üst düzeyde yordayan değişkenin ebeveyn bağlılığı olduğu tespit edilmiştir. Ebeveynlerine orta düzeyde bağlanan ergenlerin, düşük düzeyde veya yüksek düzeyde bağlanan ergenlere göre akran bağlılıklarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Cinsiyet farklılıklarına bakıldığında; kız ergenlerin erkek ergenlere göre akran bağlılıklarının daha fazla olduğu görülmektedir.

Özer (2009) üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada bağlanma stillerinin kişinin öznel iyi oluşu ile olan ilişkisini incelemiştir. Çalışma sonucunda güvenli bağlanma boyutundan yüksek puan alan katılımcıların öznel iyi oluş düzeylerinin de yükseldiği rapor edilmiştir.

Bağlanma stilleri ile öznel oluş arasındaki ilişkinin incelendiği bir diğer çalışmada Eken (2010) ebeveyne bağlanmanın öznel iyi oluşu yordadığını rapor etmiştir. Araştırmada kişinin iyi oluşunu koruyacak ölçülmüş birçok yaşamsal alt alanda da (arkadaşlık ilişkileri, geleceğe olumlu bakış, zorluklarla baş etme, kendine güven, iyimser olma) bağlanmanın etkisinin önemli ölçüde olduğu görülmüştür.

Doğan, Karaman, Çoban ve Çok (2012), 505 ergen ile katılımcı ile yaptığı çalışmada, ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinin farklı boyutlar (birliktelik, yakınlık, yardım ve çatışma) cinsiyet ve aile ile ilgili değişkenler (sosyo-ekonomik düzey, anne babanın birlikteliği, anne babanın eğitim düzeyi, anne babaya bağlanma) açısından incelemiştir. Çalışmanın bulguları, ergenlerin arkadaşlık ilişkilerinde anneye bağlanmanın yordayıcı olduğunu, birliktelik, yakınlık ve yardım boyutlarının pozitif yönde, çatışmanın ise negatif yönde yordayıcı olduğunu göstermiştir. Araştırmacılar, ergenlerde iletişimin farklılaşmaya başladığı bu dönemde ebeveynlere ihtiyacın hala devam ettiğini, özellikle annenin pozitif akran ilişkileri oluşturulmasında önemli bir yeri olduğunu ifade etmişlerdir.

Köse (2015), ergenlerde akran ilişkilerinin iyi oluş düzeyine etkisini incelediği çalışmada ergenlik dönemindeki 162 katılımcıdan veri toplamıştır. Araştırmanın sonunda akran ilişkilerinin iyi oluş değişkenini istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde yordadığını rapor etmiştir. Bu sonuca göre yazar, ergenlerin olumlu akran ilişkilerine sahip olması iyi oluş düzeylerini yükselttiğini belirtmiştir.

Yılmaz (2016) öznel iyi oluş ve akran ilişkileri arasındaki ilişki incelediği çalışmada öznel iyi oluş puanları ile “Bağlılık, Güven ve Özdeşim” alt boyutları, akran ilişkileri toplam puan arasında pozitif; “Sadakat” alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Buna ek olarak akran ilişkileri “güven ve özdeşim” alt boyutu sınıf düzeyi azaldıkça arttığı, “kendini açma” alt boyutunun ise sınıf düzeyi arttıkça arttığı; insani değerler “dürüstlük” alt boyutunun ise sınıf düzeyi arttıkça arttığı saptanmıştır. Öğrencilerin akran ilişkileri sadakat alt boyutunun anne baba eğitim düzeyi arttıkça arttığı tespit edilmiştir. Anne ve baba öğrenim düzeyi ile ilgili bulgular anne ve babaları ilkökul mezunu olan öğrencilerin sadakat alt boyutu açısından daha yüksek eğitim düzeyinde anne ve babalara sahip öğrencilere oranla dezavantajlı olduklarını göstermektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM VE BULGULAR

2. YÖNTEM ve BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evren ve örnekleme, veri toplama araçları tanıtılırken araştırmanın nasıl yapıldığı ve verilerin nasıl analiz edildiği açıklanmıştır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmanın modeli 16 - 18 yaş arası lise öğrenimine devam eden ergenlerin annelerine ve babalarına güvenli bağlanma düzeyleri ile bazı demografik özellikleri (cinsiyet, anne eğitim düzeyi, baba eğitim), öznel iyi oluşları ve akran ilişkilerinin ilişkiselliğinin incelendiği bu çalışma ilişki tarama çalışmasıdır. İlişki tarama modeli, iki veya ikiden fazla değişken arasında değişim varlığını ya da derecesini ortaya çıkarmaya amaçlayan bir araştırma modeli olarak tanımlanabilir. Bu model türünde değişkenler arasındaki ilişkiler korelasyonel ve grup karşılaştırmaları olarak iki türde incelenebilir.

Korelasyon türü ilişki taramalarda, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği, birlikte değişim var ise bunun neyin neden olduğu anlaşılmasına çalışılır. Karşılaştırma türü ilişki tarama modelinde ise azami iki değişken mevcuttur ve bunlardan birine (sınanmak istenen bağımsız değişkene) göre gruplar oluşturularak, öteki değişkene (bağımlı değişkene) göre aralarında bir farklılaşma olup olmadığı incelenir (Karasar, 2005).

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örnekleme

Çalışmanın evrenini Mersin İlinde Lise 9. ve 10. Sınıfta öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Çalışmanın örnekleme ise Mersin İli Yenişehir ilçesinde 4 okuldan seçilen 193'ü 9. sınıfa ve 195'i 10. sınıfa devam eden, 16-18 yaş aralığında, 230'nun kız ve 158'inin ise erkek öğrenci olduğu, 388 katılımcı oluşturmaktadır.

Tablo 2. 1. Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine ilişkin frekans ve yüzde tablosu:

		f	%
Sınıf	9. Sınıf	193	49.7
	10. Sınıf	195	50.3
	Toplam	388	100
Cinsiyet	Kız Ergen	230	59.3
	Erkek Ergen	158	40.7
	Toplam	388	100
Devem edilen okul	Şehit Kübra Doğanay	104	26.8
	Dumlupınar	91	23.5
	Mahmut Arslan	84	21.6
	Özel Toros Koleji	109	29
	Toplam	388	100
Annenin Eğitim Durumu	İlkokul	90	23.2
	Ortaokul	75	19.3
	Lise	106	27.3
	Üniversite ve üzeri	117	30.2
	Toplam	388	100
Babanın Eğitim Durumu	İlkokul	61	15.7
	Ortaokul	95	24.5
	Lise	52	13.4
	Üniversite ve üzeri	180	46.6
	Toplam	388	100

Tabloda katılımcıların sosyo-demografik bilgileri ile ilgili frekans ve yüzde değerleri görülmektedir. Çalışmaya katılan katılımcıların 193'ünün (%49.7) 9. sınıfa ve 195'inin (%50.3) 10. sınıfa devam ettiği görülmektedir. Katılımcılardan 230'unun (%59.3) kız öğrenci ve 158'inin (40.7) ise erkek öğrenci olduğu, 104'ünün (%26.8) Şehit Kübra Doğanay Kız Anadolu İmam Hatip Lisesine, 91'inin (%23.5) Dumlupınar Anadolu İmam Hatip Lisesine, 84'ünün (%21.6) Mahmut Arslan Anadolu Lisesine ve 109'unun (%29) ise Özel Toros Anadolu Lisesine devam ettiği görülmektedir.

Katılımcıların annelerinin eğitim durumu incelendiğinde, 90 katılımcının (%23.2) annesinin ilkokul mezunu olduğu 75 katılımcının (%19.3) annesinin ortaokul mezunu, 106

katılımcının (%27.3) annesinin lise ve 117 Katılımcının annesinin (%30.2) üniversite ve üzeri eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir. Son olarak katılımcıların babalarının eğitim durumu ile ilgili frekans ve yüzde değerleri incelendiğinde 61 katılımcının (%15.7) babasının ilköğretim mezunu olduğu, 95 katılımcının (%24.3) babasının ortaokul mezunu, 52 katılımcının (%13.4) babasının lise mezunu olduğu ve 180 katılımcının (%46.6) babasının ise üniversite mezunu ve üzeri eğitim düzeyinde olduğu görülmektedir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Çalışmada Kişisel Bilgi Formu, İlişki Ölçekleri Anketi, Akran İlişkileri Ölçeği ve Özel İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır.

2.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Çalışmaya katılan öğrencilerin sosyo-demografik bilgilerinin belirlenmesi amacıyla çalışmacı tarafından Kişisel Bilgi Formu oluşturulmuştur. Bu formda katılımcıların cinsiyeti, yaşı, devam ettiği okulun adı ve sınıfı ile anne ve babanın eğitim durumu ile ilgili sorular bulunmaktadır.

2.3.2. İlişki Ölçekleri Anketi

Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilen İlişki Ölçekleri Anketi, 4 bağlanma örüntüsünün ölçümünü amaçlar. Ölçek, 30 maddeden oluşur ve 7'li likert (1 = beni hiç tanımlamıyor; 7 = tamamıyla beni tanımlıyor) ile derecelendirilmektedir. Ölçekte güvenli ve kayıtsız bağlanma stilleri beşer madde ile ölçülürken saplantılı ve korkulu bağlanma stilleri ise dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçek sözü geçen 4 bağlanma stilini gösteren sürekli puanlar bu stilleri ölçmeyi hedefleyen maddelerin toplanmasından ve bu toplamın her bir alt ölçekteki madde sayısına bölünmesinden elde edilmektedir. Böylelikle alt ölçeklerden alınabilecek puanlar 1 ile 7 arasında değişiklik göstermektedir. Bu yolla elde edilen sürekli puanlar katılımcıları bağlanma stilleri içerisinde gruplandırmak için de kullanılmaktadır. Gruplandırma sürecinde her bir katılımcı, en yüksek puana sahip olduğu bağlanma kategorisine atanmaktadır.

Ölçeğin orijinal dilinde Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları .41 ile .71 arasında değişmektedir. Ancak, düşük iç tutarlık katsayılarına rağmen ölçeğin alt ölçeklerinin kabul edilir düzeyde test tekrar test güvenilirliğine sahip oldukları (ortalama değişmezlik katsayısı

kadınlar için .53 ve erkekler için .49) saptanmıştır (Scharfe ve Bartholomew, 1994). Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması Sümer ve Güngör (1999) tarafından yapılmış olup ölçeğin Türkçe dilindeki çevirisinde alt boyutlarına ait Cronbach alfa iç tutarlık katsayılarının .27 ile .61 arasında değiştiğini rapor etmişlerdir. Mevcut çalışmada ise alt ölçeklerin Cronbach alfa katsayıları Güvenli Bağlanma .69, Korkulu Bağlanma .63 Saplantılı Bağlanma .61 Kayıtsız Bağlanma .55 olarak hesaplanmıştır.

2.3.3. Akran İlişkileri Ölçeği

Kaner (2002) tarafından geliştirilen Akran İlişkileri Ölçeği sosyal kontrol ve sosyal öğrenme teorilerine 14 ile 18 yaş aralığındaki ergenlerin akranları ile olan ilişkilerini belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Akran İlişkileri Ölçeği; Bağlılık (8 madde), Güven ve Özdeşim (4 madde), Kendini açma (3 madde) ve sadakat (3 madde) olmak üzere 4 boyuttan ve 18 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 5'li olarak (1=her zaman, 5=hiçbir zaman) derecelendirilmektedir.

Ölçeğin yapı geçerliliği Kaner (2002) tarafından açımlayıcı faktör analizi ile sınanmıştır. Faktör analizi sonucunda 4 ayrı boyutta toplanan 18 madde elde edilmiştir. Sözü geçen 4 faktör toplam varyansın %54'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayıları Bağlılık alt ölçeği için .86, Güven ve Özdeşim alt ölçeği için .69, Kendini Açma alt ölçeği için .58, Sadakat alt ölçeği için .58 ve ölçeğin toplam puanı için ise .86 olarak hesaplanmıştır. Mevcut çalışmada ise Bağlılık alt ölçeği için .91, Güven ve Özdeşim alt ölçeği için .75, Kendini Açma alt ölçeği için .77, Sadakat alt ölçeği için .65 ve ölçeğin toplam puanı için ise .86 olarak hesaplanmıştır.

2.3.4. Öznel İyi Oluş Ölçeği

Tuzgöl-Dost (2004) tarafından geliştirilmiş olan Öznel İyi Oluş Ölçeği, kişilerin hayatlarına dair pozitif ve negatif duyguların sıklığı ve yoğunluğunu belirlemeyi ve bunun sonucunda da öznel iyi oluşu belirlemeyi amaçlamaktadır. Özen (2005) yapmış olduğu çalışmasında ölçeğin ergenler üzerindeki geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmıştır. Ölçek beşli likert tipi (5= Tamamen uygun, 1= Hiç uygun değil) bir ölçek olup 37 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddelerden 22'si olumlu 15'i ise olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Olumsuz ifadeler 1, 3, 5, 9, 12, 16, 17, 20, 22, 25, 28, 30, 31, 33 ve 36. maddelerdir. Ölçekten alınan puanların artması öznel iyi oluşun yüksek düzeyini gösterirken düşük puanlar ise öznel iyi oluşun düşük olduğuna işaret etmektedir. Ölçeğin

ergen formu için yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışması sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısının .91 olduğu rapor edilmiştir (Özen, 2005). Mevcut çalışma kapsamında ise Ölçeğin Cronbach Alfa iç Tutarlık katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

2.4. Veri Toplama İşlemi ve Verilerin Analizi

Araştırma Mersin ilinde belirli liselerin 9. ve 10. sınıfına devam eden 388 öğrenciyi kapsamaktadır. Bu örneklemin eğitim gördüğü liseler Şehit Kübra Doğanay Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Dumlupınar Anadolu İmam Hatip Lisesi ve Mahmut Arslan Anadolu Lisesi ile Özel Toros Anadolu Lisesidir. Çalışmaya başlamadan önce gerekli izinler Mersin İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne başvurulmuş ve uygulama için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma uygulanmadan bir gün önce araştırmacı tarafından öğrencilere "Aile İzin Formu" dağıtılmıştır. Bu sayede, ailelerinden araştırmaya katılmak için onay alan öğrenciler belirlenip, onay alan öğrenciler araştırmaya dahil edilmiştir. Alınan izinler doğrultusunda ölçekler, 2018-2019 eğitim öğretim yılında sözü geçen liselerde okul yönetimlerinin izin verdikleri saatler içinde uygulanmıştır. Ailelerinden araştırmaya katılmak için onay alan katılımcılar; anketler dağıtılmadan önce uygulamanın bilimsel bir araştırma kapsamında yapıldığına ve cevaplarının tamamen gizli kalacağına dair kapsamlı bir şekilde bilgilendirilmişlerdir. Ölçeklerin uygulanması ortalama olarak 25 dakika sürmüştür.

Çalışmada katılımcılardan toplanan veriler analiz için SPSS 21. Paket programına girilmiştir. Daha sonra veri setindeki boş veriler o verinin ortalaması ile doldurulmuştur. Verilerin normallik varsayımını karşılayıp karşılamadığının belirlenmesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş ve her değişken için bu değerlerin -2 ile +2 arasında olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre verilerin normal dağıldığı görülmüş olup parametrik yöntemler kullanılmıştır. Çalışmada gruplar arası farklılıkların belirlenmesi amacıyla bağımsız gruplar t testi analizleri ve Tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılırken; değişkenler arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla Pearson Moment Korelasyon analizi yapılmıştır.

2.6.Bulgular

Bu bölümde araştırma grubundan elde edilen verilere yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular verilmiştir.

Tablo 2.2. Ölçeklerden alınan en düşük ve en yüksek puanlar, toplam puanlar ve standart sapmalar:

	Min.	Maks.	OrtalamaPuan	S. Sapma
Öznel İyi Oluş Ölçeği	84.00	185.00	128.88	21.27
Bağlılık	8.00	30.00	15.37	4.87
Güven	4.00	20.00	9.26	3.57
Kendini Açma	3.00	15.00	9.83	3.04
Sadakat	3.00	15.00	10.18	3.23
Güvenli Bağlanma	9.00	35.00	19.20	4.56
Korkulu Bağlanma	5.00	28.00	16.78	4.87
Kayıtsız Bağlanma	6.00	34.00	22.45	5.74
Saplantılı Bağlanma	4.00	27.00	13.90	4.14

Tablo 2.2. incelendiğinde katılımcıların ölçeklerden aldıkları en yüksek ve en düşük puanların yanı sıra toplam puanların ortalaması ve standart sapmaları görülmektedir. Sonuçlara göre katılımcıların öznel iyi oluş ölçeğinden aldıkları puan ortalamalarının 128.88 (SS=21.27), Akran ilişkileri ölçeğinin Bağlanma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar 15.37 (SS=4.87), Güven alt boyutundan 9.26 (SS=3.57), Kendini Açma alt boyutundan 9.83 (SS=3.04) ve Sadakat alt boyutundan ise 10.18 (SS=3.23) olduğu görülmektedir. İlişki Ölçekleri Anketinin alt boyutlarından alınan puanların ortalamaları incelendiğinde Güvenli Bağlanma alt boyutundan alınan puanların ortalamasının 19.20 (SS=4.56), Korkulu Bağlanma alt boyutundan 16.78 (SS=4.87), Kayıtsız Bağlanma alt boyutundan 22.45 (SS=5.74) ve Saplantı Bağlanma alt boyutundan ise 13.90 (SS=4.14) olduğu görülmektedir.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri sınıf düzeyi değişkenine göre farklılaşır.

Tablo 2.3. Ölçeklerden alınan puanların sınıf düzeylerine göre incelendiği bağımsız gruplar T testi analizi sonuçları:

	Sınıf Düzeyi	N	Ort	SS	t	p
Öznel İyi oluş	9. Sınıf	193	130.24	21.71	.866	.388
	10.Sınıf	195	127.55	20.85		
Bağlılık	9. Sınıf	193	15.82	5.84	1.061	.290
	10.Sınıf	195	14.93	5.66		
Güven	9. Sınıf	193	9.16	3.53	-.397	.692
	10.Sınıf	195	9.36	3.62		
Kendini Açma	9. Sınıf	193	9.77	3.21	-.271	.787
	10.Sınıf	195	9.89	2.88		
Sadakat	9. Sınıf	193	10.43	3.38	1.024	.307
	10.Sınıf	195	9.94	3.07		
Güvenli Bağlanma	9. Sınıf	193	19.33	4.46	.374	.709
	10.Sınıf	195	19.08	4.67		
Korkulu Bağlanma	9. Sınıf	193	16.24	5.10	-	.260
	10.Sınıf	195	17.30	4.61		
Kayıtsız Bağlanma	9. Sınıf	193	21.81	6.06	-.126	.900
	10.Sınıf	195	23.86	9.70		
Saplantılı Bağlanma	9. Sınıf	193	13.87	4.25	-	.085
	10.Sınıf	195	13.94	4.05		

*p<.05

Tablo 2.3.'de katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonuçları görülmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde katılımcıların Öznel İyi Oluş Ölçeğinden, Akran İlişkileri Ölçeğinin Bağlılık, Güven, Kendini Açma ve Sadakat alt boyutlarından alınan puanlar ile İlişki Ölçekleri Anketinin Güvenli Bağlanma, Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma ve Saplantılı Bağlanma alt boyutlarından alınan puanların sınıf düzeyine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşır.

Tablo 2.4. Ölçeklerden alınan puanların cinsiyet açısından karşılaştırıldığı bağımsız gruplar T testi sonuçları:

	Cinsiyet	N	Ort	SS	t	p
Öznel İyi Oluş	Kız Ergen	230	129.40	19.73	.462	.645
	Erkek Ergen	158	127.72	24.41		
Bağlılık	Kız Ergen	230	15.40	5.60	3.714	.197
	Erkek Ergen	158	15.31	6.12		
Güven	Kız Öğrenci	230	9.43	3.54	.947	.080
	Erkek Öğrenci	158	8.89	3.62		
Kendini Açma	Kız Ergen	230	10.84	3.06	.237	.008*
	Erkek Ergen	158	8.81	2.94		
Sadakat	Kız Ergen	230	10.56	3.00	2.465	.015*
	Erkek Ergen	158	8.41	3.57		
Güvenli Bağlanma	Kız Ergen	230	18.66	3.65	-	.533
	Erkek Ergen	158	20.43	3.58		
Korkulu Bağlanma	Kız Ergen	230	17.47	9.13	-2.96	.788
	Erkek Ergen	158	15.22	9.12		
Kayıtsız Bağlanma	Kız Ergen	230	23.36	10.60	3.341	.509
	Erkek Ergen	158	20.41	9.52		
Saplantılı Bağlanma	Kız Ergen	230	13.69	3.65	1.076	.283
	Erkek Ergen	158	14.39	3.58		

*p<.05

Tablo 2.4. incelendiğinde katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların cinsiyet açısından farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan bağımsız gruplar t testi analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde Akran İlişkileri Ölçeğinin Kendini Açma alt boyutundan alınan puanların cinsiyet açısından istatistiksel anlamda anlamlı bir fark gösterdiği görülmektedir ($t=.237$, $p<.05$). Bu sonuca göre kız ergenler (Ort=10.84) erkek ergenlere (Ort=8.81) göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar almışlardır. Analiz sonucu incelendiğinde bir başka anlamlı sonucun ise Akran İlişkileri Ölçeğinin Sadakat alt boyutundan alınan puanların anlamlı bir şekilde farklılaşmasıdır ($t= 2.465$, $p<.01$). Bu sonuca göre kız ergenler (Ort=10.56) erkek ergenlere

(Ort=8.41) göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek puanlar almışlardır. Tablodaki diğer sonuçlar incelendiğinde Öznel İyi Oluş Ölçeğinden alınan puanlar ile Akran İlişkileri Ölçeğinin Bağlılık ve Güven alt boyutlarından alınan puanların cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Benzer şekilde İlişki Ölçekleri Anketinin 4 alt boyutundan alınan puanlar da istatistiksel açıdan farklılaşmamıştır.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri anne eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşır.

Tablo 2.5. Ölçeklerden alınan puanların annenin eğitim durumu açısından karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları:

		N	Ortalama	S.S	F	p
Öznel İyi Oluş	İlkokul	90	125.75	18.16	2.911	.078
	Ortaokul	75	127.56	20.24		
	Lise	106	124.60	20.99		
	Üniversite ve üzeri	117	130.83	22.64		
Bağlılık	İlkokul	90	15.95	5.60	2.064	.107
	Ortaokul	75	15.80	6.42		
	Lise	106	16.41	6.06		
	Üniversite ve üzeri	117	14.01	5.16		
Güven	İlkokul	90	10.22	4.02	1.702	.169
	Ortaokul	75	9.36	3.63		
	Lise	106	9.30	3.68		
	Üniversite ve üzeri	117	8.62	3.08		
Kendini Açma	İlkokul	90	9.27	2.71	1.414	.240
	Ortaokul	75	9.96	3.32		
	Lise	106	9.30	2.95		
	Üniversite ve üzeri	117	8.62	3.16		
Sadakat	İlkokul	90	10.12	3.53	1.725	.163
	Ortaokul	75	9.44	3.92		
	Lise	106	9.76	3.11		
	Üniversite ve üzeri	117	10.85	2.78		
Güvenli Bağlanma	İlkokul	90	19.30	4.64	.320	.811
	Ortaokul	75	18.56	4.31		
	Lise	106	19.58	4.79		

		N	Ortalama	S.S		
	Üniversite ve üzeri	117	19.07	4.46		
Korkulu Bağlanma	İlkokul	90	17.62	4.11		
	Ortaokul	75	17.88	4.70	1.234	.299
	Lise	106	15.96	5.42		
	Üniversite ve üzeri	117	16.71	4.84		
Kayıtsız Bağlanma	İlkokul	90	23.30	5.29		
	Ortaokul	75	22.76	5.74	1.932	.126
	Lise	106	20.96	5.87		
	Üniversite ve üzeri	117	22.70	5.76		
Saplantılı Bağlanma	İlkokul	90	14.35	4.31		
	Ortaokul	75	12.96	4.55	4.009	.094
	Lise	106	14.23	3.84		
	Üniversite ve üzeri	117	12.89	3.84		

*p<.05

Tablo 2.5. incelendiğinde ölçeklerden alınan puanların annenin eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde Öznel İyi Oluş Ölçeğinden, Akran İlişkileri Ölçeğinin alt boyutlarından (Bağlılık, Güven, Sadakat ve Kendini Açma) alınan puanların annenin eğitim durumu açısından farklılaşmadığı görülmektedir.

Son olarak benzer şekilde İlişki Ölçekleri Anketinin 4 alt boyutundan (Güvenli Bağlanma, Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Saplantılı Bağlanma) alınan puanların da istatistiksel açıdan farklılaşmamıştır.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşır.

Tablo 2.6. Ölçeklerden alınan puanların babanın eğitim durumu açısından karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları:

		N	Ortalama	S.S	F	p
Öznel İyi Oluş	İlkokul	61	128.00	19.98	1.251	.078
	Ortaokul	95	124.11	18.93		
	Lise	52	127.61	22.91		
	Üniversite ve Üzeri	180	132.03	21.34		
Bağlılık	İlkokul	61	16.04	5.21	2.177	.092
	Ortaokul	95	16.02	6.71		
	Lise	52	16.53	5.44		
	Üniversite ve Üzeri	180	14.16	5.51		
Güven	İlkokul	61	8.66	2.88	1.101	.350
	Ortaokul	95	9.94	3.81		
	Lise	52	9.63	4.03		
	Üniversite ve Üzeri	180	8.88	3.28		
Kendini Açma	İlkokul	61	9.14	2.42	.423	.737
	Ortaokul	95	9.97	2.89		
	Lise	52	9.98	3.02		
	Üniversite ve Üzeri	180	9.86	3.31		
Sadakat	İlkokul	61	9.95	2.92	.246	.864
	Ortaokul	95	10.31	3.41		
	Lise	52	9.92	3.33		
	Üniversite ve Üzeri	180	10.36	3.20		
Güvenli Bağlanma	İlkokul	61	19.09	4.64	.373	.772
	Ortaokul	95	19.25	4.31		
	Lise	52	18.69	4.79		
	Üniversite ve Üzeri	180	19.55	4.46		
Korkulu Bağlanma	İlkokul	61	17.71	4.10	.292	.830
	Ortaokul	95	16.71	4.44		
	Lise	52	16.57	5.26		
	Üniversite ve Üzeri	180	16.70	5.03		

Tablo 2.6. (Devam) Ölçeklerden Alınan Puanların Babanın Eğitim Durumu Açısından Karşılaştırıldığı Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları:

		N	Ortalama	S.S	F	P
Kayıtsız Bağlanma	İlkokul	61	23.30	5.29	.589	.623
	Ortaokul	95	22.76	5.74		
	Lise	52	20.96	5.87		
	Üniversite ve Üzeri	180	22.70	5.76		
Saplantılı Bağlanma	İlkokul	61	13.23	4.34	1.067	.364
	Ortaokul	95	14.57	5.15		
	Lise	52	13.59	3.78		
	Üniversite ve Üzeri	180	14.00	3.84		

*p<.05

Tablo 2.6. incelendiğinde ölçeklerden alınan puanların babanın eğitim durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde Öznel İyi Oluş Ölçeğinden, Akran İlişkileri Ölçeğinin alt boyutlarından (Bağlılık, Güven, Sadakat ve Kendini Açma) alınan puanların babanın eğitim durumu açısından farklılaşmadığı görülmektedir. Benzer şekilde İlişki Ölçekleri Anketinin 4 alt boyutundan (Güvenli Bağlanma, Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Saplantılı Bağlanma) alınan puanlar da istatistiksel açıdan farklılaşmamıştır.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri okul türü değişkenine göre farklılık yoktur.

Tablo 2.7. Ölçeklerden alınan puanların okul türüne göre karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları:

		N	Ortalama	S.S	F	p
Öznel İyi Oluş	Şehit Kübra Doğanay	104	124.61	21.16	-2.981	.088
	Dumlupınar	91	128.12	19.00		
	Mahmut Arslan	84	122.10	19.44		
	Özel Toros Koleji	109	129.66	21.18		
Bağlılık	Şehit Kübra Doğanay	104	16.15	6.51	3.125	.281
	Dumlupınar	91	16.51	6.53		
	Mahmut Arslan	84	15.27	7.12		
	Özel Toros Koleji	109	15.09	6.22		
Güven	Şehit Kübra Doğanay	104	11.10	5.24	-.621	.229
	Dumlupınar	91	10.18	4.91		
	Mahmut Arslan	84	8.21	3.18		
	Özel Toros Koleji	109	9.02	3.27		
Kendini Açma	Şehit Kübra Doğanay	104	10.29	3.01	2.814	.109
	Dumlupınar	91	9.11	3.81		
	Mahmut Arslan	84	9.20	3.19		
	Özel Toros Koleji	109	9.01	3.42		
Sadakat	Şehit Kübra Doğanay	104	9.82	4.00	-.187	.875
	Dumlupınar	91	10.71	3.53		
	Mahmut Arslan	84	10.04	4.21		
	Özel Toros Koleji	109	9.66	3.17		
Güvenli Bağlanma	Şehit Kübra Doğanay	104	20.29	5.01	2.982	.314
	Dumlupınar	91	19.87	4.49		
	Mahmut Arslan	84	20.64	4.17		
	Özel Toros Koleji	109	19.92	5.81		
Korkulu Bağlanma	Şehit Kübra Doğanay	104	16.31	4.57	-.234	.102
	Dumlupınar	91	18.20	5.12		
	Mahmut Arslan	84	16.93	5.78		
	Özel Toros Koleji	109	15.98	4.66		

Tablo 2.7. (Devam) Ölçeklerden alınan puanların okul türüne göre karşılaştırıldığı tek yönlü varyans analizi (ANOVA) Sonuçları:

		N	Ortalama	S.S	F	P
	Şehit Kübra Doğanay	104	22.18	5.61		
Kayıtsız	Dumlupınar	91	20.92	5.88		
Bağlanma	Mahmut Arslan	84	21.78	5.01	-.622	.608
	Özel Toros Koleji	109	20.98	5.29		
	Şehit Kübra Doğanay	104	13.15	4.22		
Saplantılı	Dumlupınar	91	12.58	4.87		
Bağlanma	Mahmut Arslan	84	13.81	3.01	2.192	.095
	Özel Toros Koleji	109	12.87	4.39		

*p<.05

Tablo 2.7 incelendiğinde ölçeklerden alınan puanların okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçları görülmektedir. Sonuçlar incelendiğinde Öznel İyi Oluş Ölçeğinden, Akran İlişkileri Ölçeğinin alt boyutlarından (Bağlılık, Güven, Sadakat ve Kendini Açma) alınan puanların okul açısından farklılaşmadığı görülmektedir. Benzer şekilde İlişki Ölçekleri Anketinin 4 alt boyutundan (Güvenli Bağlanma, Korkulu Bağlanma, Kayıtsız Bağlanma, Saplantılı Bağlanma) alınan puanlar da istatistiksel açıdan farklılaşmamıştır.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

Tablo 2.8. Katılımcıların öznel iyi oluş puanları, bağlanma stilleri alt boyutları puanları ve akran ilişkileri ölçeğinin alt boyutları arasındaki ilişki:

	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1. Öznel iyi oluş	-	.412**	-.310**	-.091	-.279**	.410**	.328**	.048	.118
2. Güvenli B.		-	-.203*	.247	-.071	.452**	.560**	.531**	.052
3. Korkulu B.			-	-.068	.121*	-.040	.097	.071	.040
4. Saplantılı B.				-	.119	.082	.123	.091	.082
5. Kayıtsız B.					-	.028	.114	.106	.087
6. Bağlılık						-	.159*	.063	.219*
7. Güven ve Özdeşim							-	.081**	.031
8. Kendini Açma								-	.287**
9. Sadakat									-

*p<.05, **p<.01

Tablo 2.8’de katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişkinin görüldüğü korelasyon tablosu görülmektedir. Analiz sonuçları incelendiğinde Öznel İyi Oluş Ölçeğinden alınan puanlar ile Güvenli Bağlanma alt boyutundan alınan puanlar ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu ($r=.412$, $p<.01$), korkulu bağlanma ($r=-.310$, $p<.01$) ve kayıtsız bağlanma ($r=-.279$, $p<.01$) ile negatif yönde ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir. Öznel iyi oluş ile saplantılı bağlanma alt boyutu arasında ise anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir.

Analiz sonucunda güvenli bağlanma alt boyutundan alınan puanların Akran İlişkileri Ölçeğinin Bağlılık ($r=.452$, $p<.01$), Güven ve Özdeşim ($r=.560$, $p<.01$) ve Kendini Açma ($r=.531$, $p<.01$) alt boyutları ile pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki içinde olduğu görülmektedir.

Tablo 2.9 Bağlanma stilleri alt boyutlarının Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler	β	Standart Hata	Standardize β	t
Sabit	39.695	6.418	-	4.835*
Güvenli B.	1.218	.372	-.112	2.899*
Korkulu B.	-.410	.412	.012	.251
Saplantılı B.	-1.992	.433	.992	1.046
R=0.231	$R^2=0.18$		F=16.812*	

N=388; *p<0.01

Tablo 2.9’da görülen varyans analizi sonucunun p<0,01 düzeyinde anlamlı olması, değişkenlerin iyi oluşa ilişkin açıkladığı varyansın istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermektedir. Analiz sonucuna göre Bağlanma alt boyutları birlikte ele alındığında Öznel İyi Oluş Ölçeğine ait toplam varyansın %18’ini açıklamaktadır. Regresyon modeline ilişkin parametreler incelendiğinde standardize edilmiş regresyon katsayıları (β), yordayıcı değişkenlerin Öznel İyi oluş üzerindeki önem sırasının; Güvenli Bağlanma ($\beta=1.218$; t=2.899; p<0,01), Korkulu Bağlanma ($\beta=-.410$; t=.251; p>0,05) ve Saplantılı Bağlanma ($\beta=-1.992$; t=1.046; p>0,05) olduğunu göstermektedir. Bütün değişkenler birlikte ele alındığında sadece Güvenli Bağlanmanın Öznel İyi oluşun anlamlı yordayıcısı olduğu, diğer alt boyutların öznel iyi oluşun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 2.10. Akran ilişkileri ölçeği alt boyutlarının Öznel İyi Oluşu Yordamasına İlişkin Çoklu Regresyon Analizi

Değişkenler	β	Standart Hata	Standardize β	t
Sabit	34.124	6.418	-	2.827
Bağlılık	2.218	.392	.782	1.062
Güven ve Özdeşim	1.277	.324	.991	0.771
R=0.119	$R^2=0.05$		F=14.812	

N=388; *p<0.01

Tablo 2.10’da görülen varyans analizi sonucunun anlamlı olmaması değişkenlerin iyi oluşa ilişkin açıkladığı varyansın istatistiksel olarak anlamlı olmadığını göstermektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

Çalışmanın sonuç bölümünde öğrencilerin akran ilişkileri, bağlanma örüntüleri ve öznel iyi oluş düzeylerinin çeşitli sosyo-demografik bilgiler açısından karşılaştırılması ve bu değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesi, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ve yorumlar ışığında ele alınan sonuç, tartışma ve öneriler yer almaktadır.

Tartışma ve sonuç

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşır.

Analiz sonuçları incelendiğinde, öncelikle değişkenlerin cinsiyet açısından karşılaştırıldığı t testi analiz sonuçları görülmektedir. Yapılan işlem sonucunda öznel iyi oluş ölçeğinden alınan puanların cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmektedir. Elde edilen bu sonuç literatürde bazı çalışmaların sonuçlarıyla paralellik göstermektedir (Dost, 2004; Hampton ve Marshall, 2000; Katja ve ark., 2002; Melin ve Fugl-Meyer, 2002; Mahon ve Yacheski, 2005; Özen, 2005; Saygın, 2008). Ancak literatür incelendiğinde farklı sonuçların rapor edildiği çalışmaların da olduğu görülmektedir. Bazı çalışmalar erkeklerde öznel iyi oluşun daha yüksek olduğunu (örn. Haring, Stock ve Okun, 1984; Saföz Güven, 2008) bazı çalışmalarda ise tam tersinin yani kadınların erkeklere göre öznel iyi oluşlarının daha yüksek olduğu (Gündoğdu ve Yavuzer, 2012; Tuzgöl Dost, 2007; Wood, Rhodes ve Whelan, 1989) görülmektedir. Diener (1984) cinsiyet ve yaş gibi biyo-sosyal değişkenlerin öznel iyi oluşu etkileyen önemli etmenler olduğunu dile getirmiştir. Ancak daha sonra Diener ve Diener (akt. Tuzgöl-Dost, 2007) yapmış oldukları çalışmada sosyo-ekonomik durumun, yaş ve cinsiyete göre öznel iyi oluşla nispeten daha güçlü ilişkiler gösterdiğini ve iyi oluşun belki de en güçlü sosyo-yapısal yordayıcısının gelir ve sosyal statü olduğunu belirtmektedirler. Kız ve erkek ergenlerin bu dönemde birbirlerine yakın sorunlar yaşadıkları bilinmektedir. Diğer bir deyişle dönemdeki gelişim özelliklerine bakılacak olunursa, cinsiyet farkına dayanmaksızın, ortak problemler olduğu görülür. Ergenin duygusal tepkileri düzenlilik göstermez. Hem duygusal durumlarının değişim hızı çabuktur, hem de duygularında istikrarsızlık vardır (Kulaksızoğlu, 2004). Bu noktadan yola çıkarak, öznel iyi oluşun aynı gelişim dönemindeki kız ve erkekler için farklılık göstermemesi benzer duygusal gelişim döneminde olmalarından kaynaklı olabilir.

Akran ilişkilerinin bağlılık, güven, kendini açma ve sadakat boyutlarında, cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacıyla yapılan analiz bulguları; akran ilişkileri kendini açma alt boyutunun cinsiyete göre farklılaştığı hipotezini desteklemektedir. Analiz sonucunda kız ergenlerin kendini açma alt boyutundan aldıkları puanların erkek öğrencilere göre istatistiksel açıdan anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre akran ilişkilerinde kendilerini açma açısından daha iyi olduklarını gösteren benzer çalışmalar olduğu görülmektedir (Ataşalar, 1996; Erden ve Yılmaz, 2016; Ekebaş, 1994; Bauminger, Finzi-Dottan, Chason ve Har-Even, 2008). Delikara (2000), ergenlerin arkadaşlık ilişkileri ve suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında kızların erkeklere göre arkadaşlarıyla bağlılık, sevgi ve güvene dayalı ilişkilerinin daha güçlü olduğunu saptamıştır. Giordano, Cernkovich ve Pugh (1986), erkeklere göre kızların arkadaşlıklarının daha çok yakınlık, ilgi ve güven içerdiğini saptamışlardır. Bu sonuca göre kız ergenlerin arkadaşlarını erkek ergenlerden daha fazla sevdikleri, sırlarını daha çok açtıkları görülmektedir.

Araştırmanın bir diğer bulgusu ise katılımcıların sadakat algısı alt boyutundan aldıkları puanların cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılaştığıdır. Buna sonuca göre, kız ergenlerin sadakat algılarının erkek ergenlere göre daha yüksek olduğu söylenebilir. Literatürde yapılan bazı çalışmaların, bizim çalışmamızın sonuçları ile benzer olduğu görülmektedir (Desrosiers, Kelley ve Miller, 2011; Moses, ve Villodas, 2017). Şimşek (2010) ergenlik dönemindeki katılımcılar ile yapmış olduğu çalışmada, kız öğrencilerin akran ilişkilerinde sadakat algılarına yönelik puanlarının erkek öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğunu göstermektedir. Clark ve Ayers (1993) tarafından yapılan araştırma ise kızların arkadaşlarından daha çok bağlılık, sadakat ve empati beklentisi içinde olmaları, nazik ve anlayışlı arkadaşlara sahip olmaları yönünde bulgular elde etmişlerdir ve bu bulgu, araştırma bulgusuyla paralellik göstermektedir. Mevcut çalışmanın bulgularıyla tutarlı olarak akran ilişkilerinde genellikle kızların daha sadık olması, kız bireylerin daha kolay toplumsallaşmaları ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından uyumlu olmaları ile açıklanabilir. Çalışmada, ergenlerin akran ilişkilerinde gösterdikleri sadakatin ve kendini açmanın cinsiyete göre farklılaştığı yönündeki hipotez desteklenmiş olup akran bağlılığı ve akran güveninin cinsiyete göre farklılaştığı hipotezi desteklenememiştir. Son olarak bağlanma örüntülerinin cinsiyet açısından farklılaşmadığı görülmektedir.

Çalışmadaki bir başka sonuç ise öğrencilerin bağlanma ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet açısından anlamlı bir şekilde farklılık göstermediği görülmektedir. Literatürde bu sonuca benzer bulgular olduğu görülmektedir (örn. Göçener, 2010; Uluç ve Öktem, 2009) Mubarique (2016) ergenlik dönemindeki katılımcılar ile yapmış olduğu bir çalışmada katılımcıların bağlanma ölçeğinin alt boyutlarından alınan puanların cinsiyet açısından farklılaşmadığını rapor etmiştir. Bu sonuca benzer bir sonuç da Kılıç'ın (2009) çalışmasında görülmektedir. Kılıç, ergenlik dönemindeki katılımcıların atılganlık düzeylerinin ebeveynlerine bağlanma stillerine ve bazı demografik değişkenlere göre incelenmesi ile ilgili çalışmasında kız ergenler ve erkek ergenler arasında bağlanma stilleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varmıştır. Sümer ve Şendağ (2009) yapmış oldukları çalışmada ebeveynlere bağlanma seviyesinin kız ve erkek ergenler arasında anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri anne baba eğitim düzeyi değişkenine göre farklılaşır.

Katılımcıların annenin ve babanın eğitim durumlarına göre değişkenlerin farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Analiz sonucunda akran ilişkilerinin alt boyutlarından alınan puanların annenin eğitim durumu değişkenine göre farklılaşmadığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde bu sonuca benzer bulgular olduğu görülmektedir (örn: Wainright ve Patterson, 2008; Yöndem ve Tokinan, 2007). Çevik ve Çelikkaleli (2010) yapmış oldukları çalışmada ergenlik dönemindeki katılımcıların internet bağımlılığı ve akran bağımlılığının cinsiyet ve ebeveyn eğitim düzeyine göre inceledikleri çalışmada akran bağımlılığı puanlarının anne eğitim düzeyine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığını rapor etmişlerdir. Yücel (2009) de benzer şekilde 300 ergenlik dönemindeki katılımcı ile yapmış olduğu çalışmada akran ilişkilerinin annenin ve babanın eğitim durumuna göre değişmediği sonucuna ulaşmıştır.

Benzer şekilde bağlanma alt boyutlarından alınan puanların da ebeveynlerin eğitim durumuna göre farklılaşmadığı görülmektedir. Literatürdeki diğer çalışmalar incelendiğinde bizim sonuçlarımıza benzer bulguları olan çalışmalar olduğu görülmektedir (Çetin ve ark., 2017; Keler, 2008; Turp, 2017). Başer Şeker (2009) yapmış olduğu çalışmada ergenlik dönemindeki kişilerin bağlanma stilleri ile anne ve babanın eğitim düzeyinin istatistiksel açıdan farklılaşmadığını rapor etmiştir. Kılıç (2009), 782 ergen katılımcı ile yaptığı çalışma sonucunda bağlanma örüntülerinin anne ve babanın eğitim durumlarına göre farklılaşmadığı sonucuna varmıştır. Lounds ve arkadaşları (2005) çocuk

ve bakım veren arasındaki bağlanma ilişkisinin oluşumunda annenin eğitim seviyesinden ziyade annenin erken yaşta gebe kalması, çocuğa karşı olumlu veya olumsuz davranışları, çocuğu duygusal anlamda ihmal etmesi ve annenin duygu düzenleme yetisinin önemli etkenler olduğunu ifade etmiştir.

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin akran ilişkileri, bağlanma stilleri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasında pozitif yönlü ilişki vardır.

Yapılan analizlerden bir diğeri de 9. ve 10. sınıfa giden ergenlik dönemindeki öğrencilerin öznel iyi oluş ölçeğinden aldıkları puanlar ile bağlanma stilleri ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları puanlar arasındaki ilişkinin incelendiği korelasyon analizi sonucunda ergenlerin öznel iyi oluş puanları ile korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri arasında negatif yönde; güvenli bağlanma ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Öte yandan öznel iyi oluş ölçeğinden alınan puanlar ile kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki olmadığı görülmektedir. Literatür incelendiğinde bu sonuca benzer bulgular olduğu görülmektedir. Örneğin Yıldız (2014) öznel iyi oluş ile güvenli bağlanma arasında pozitif, korkulu ve saplantılı bağlanma arasında da negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu rapor ederken, Bulut (2017) katılımcıların öznel iyi oluş puanları ile bağlanma stilleri alt boyutlarından korkulu bağlanma stili ve saplantılı bağlanma stili puanları arasında negatif yönlü, güvenli bağlanma stili ile ise pozitif yönde ilişkili olduğunu belirtmiştir. Elde edilen sonuca göre güvenli bağlanma örüntüsünün artması ile öznel iyi oluşun artacağı; korkulu ve saplantılı bağlanma stilleri arttıkça öznel iyi oluşun azalacağı söylenebilir. Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip olan kişilerin kişiler arası ilişkilerde rahat olduğu ve yaşamlarında daha fazla iyi hissettirecek deneyimlere açık olmalarından dolayı yüksek düzeyde öznel iyi oluşa sahip olabilir. Buna ek olarak bağlanma stillerinden güvenli bağlanma, bireyin kendisini ve başkalarını olumlu olarak değerlendirilmesini içermektedir. Bu sebeple birey, olumlu duyguları yaşayarak öznel iyi oluş düzeyini arttırmaktadır. Kaygılı, saplantılı, korkulu stilin öznel iyi oluşu açıklamada yetersiz kalmasının sebebinin, benlik ve başkaları boyutlarında kişinin kendisi ile ilgili olarak olumsuz bir değerlendirmeye sahip olacağını ve bu durumun da iyi oluşu olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Çalışmada yapılan analiz sonucunda sadece güvenli bağlanmanın öznel iyi oluşun bir yordayıcısı olduğu görülmektedir.

Çalışmaya katılan öğrencilerin Öznel İyi Oluş Ölçeğinden aldıkları puanlar ile Akran İlişkileri Ölçeğinin Bağıllık ile Güven ve Özdeşim alt boyutlarından aldıkları puanlar

arasında pozitif yönde korelasyon olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre ergenlik dönemindeki katılımcıların arkadaşlarına karşı bağlılık, güven ve özdeşim düzeyleri arttıkça öznel iyi oluşlarının arttığı söylenebilir. Yapılan bazı çalışmalar akranların ve aile bireyleri ile olan ilişkilerin ait olma, bağlılık ve güven duygusu (Cihangir- Çankaya, 2009) ve bu ilişkilerden algılanan doyumun (Diener ve Diener, 1995) bireyin öznel iyi oluşunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Duru ve Türkdoğan (2012) ergenlik dönemindeki bireylerin yakın sosyal ilişkiler kurmasının en önemli sebebinin aile veya arkadaş gibi çevresindeki kişiler ile doyum aldığı etkileşimler yaşamasını ergenlerin yüksek düzeydeki öznel iyi oluşu ile ilişkili olduğunu belirtmektedirler. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre ergenlerin yakın sosyal ilişkiler kurmasının ve bu ilişkilerde güven, bağlılık ve özdeşim gibi durumların öznel iyi oluş düzeyini arttırdığı söylenebilir.

Akran ilişkileri alt boyutları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi gösteren sonuçlar, güvenli bağlanma stilinden yüksek puan alan katılımcıların akran bağlılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Ayrıca, ebeveynlerine güvenli bağlanan ergenlerin akran güvenlerinin de daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, ergenlerin ebeveynlerine güvenli bağlanma düzeyleri arttıkça, akran bağlılıkları ve güvenleri de artmaktadır. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçları olan çalışmalar olduğu görülmektedir (Bayraktar, 2007; Zimmermann, 2004; Liberman, Doyle ve Markiewicz, 1999). Örneğin, Wei ve Chen (2010) yapmış olduğu araştırmada, ergenlerin ebeveynlerine güvenli bağlanma stilleri ile akran güvenleri arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu rapor etmiştir.

Son olarak güvenli bağlanma alt boyutundan alınan puanlar ile akran ilişkileri ölçeğinin kendini açma alt boyutu arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre güvenli bağlanan ergenlerin akranlarına kendilerini daha kolay açtıkları söylenebilir. Geçmiş çalışmalar da bu bulgu ile tutarlı olarak, güvenli bağlanan ergenlerin duygularını açabildiğini, ilişkilerde daha başarılı olduklarını, akran ilişkilerinde daha az çatışma deneyimlediklerini ve diğer insanlarla yakınlık kurmaya daha meyilli olduklarını göstermektedir (Ducharme, Doyle ve Markiewicz, 2002; Allen ve ark., 2002). Böylece, ebeveynler ile kurulan yakın ve olumlu ilişkilerin, ergenlikte akran ilişkilerinde pozitif yönde etkili olduğu ve önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Bowlby (2012a) insanların hayatlarının ilk dönemlerinde ebeveyni ile kurduğu ilişkinin niteliğine göre içsel modeller geliştirdiklerini ve bu içsel modellerin bireylerin ilerleyen yıllarda kuracakları ilişkileri şekillendirdiğini ifade eder. Bowlby, içsel çalışma

modellerinin öznel ve gerçek deneyimlerle oluşan kişisel bir oluşum olduğuna vurgu yapmaktadır. İçsel modeller kişilerin ilişki örüntülerini etkileyerek bilinçdışı olarak çalışmaktadır (Bowlby, 2012a). Olumlu model geliştirebilen kişilerin arkadaşlık ilişkilerinde daha pozitif oldukları gözlenir (Hazan ve Zhang, 2002). Sözü geçen bu durum bizim araştırmamızın sonuçlarını karşılamaktadır. Çalışmamızın sonucunda ebeveyne güvenli bağlanma ile akran ilişkileri arasında bir ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırmacı ve Uygulamacı İçin Öneriler

Çalışmanın sonunda elde edilen sonuçlara bakılarak konu hakkında bazı öneriler sunulabilir.

Araştırmacı İçin Öneriler

1. Mevcut araştırma kesitsel bir çalışma olmakla birlikte ve katılımcılardan toplanan verilerin öz bildirim dayalı olması çalışmanın bir sınırlılığını oluşturmaktadır. İleride yapılacak olan çalışmalarda boylamsal bir araştırma yapılması ve ayrıca ölçek kullanımı yerine birebir görüşmeler ve bağlanma protokolleri kullanılarak sonuçların daha güvenilir bir hale getirilmesi sağlanabilir.
2. Araştırmaya sadece Mersin ilinde öğrenim gören lise 9. Ve 10. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Bundan sonra yapılacak benzer araştırmalarda 11. ve 12. Sınıfa devam eden öğrencilerle de yapılabilir. Bu durumun çalışmanın bazı demografik değişkenlere göre daha güvenilir sonuçlar elde edileceği düşünülmektedir.

Uygulamacı İçin Öneriler

1. Ebeveynlerin ergenlik dönemindeki çocuğunu anlayabilmesi için bu dönemin özellikleri ile ilgili olarak daha kapsamlı ve geniş bir bakış açısına sahip olması gerekmektedir. Ebeveynler ergenlerin akran gruplarının seçiminde ve akran ilişkilerinde daha aktif rol almalı ve destek olmalıdır.
2. Arkadaşlık ilişkilerinin önemi ve akran grubunun etkisi ergenlik döneminin en önemli özelliklerinden birisidir. Bu nedenle ergenlik dönemindeki bireylerin okullarda yapıcı ilişkiler kurmaları ve sağlıklı iletişim becerileri geliştirmeleri amacıyla grup rehberlik çalışmaları yapılabilir.
3. Yıllık okul rehberlik hizmetlerinin planlamasında arkadaşlık ilişkilerinin geliştirilmesine yönelik grup çalışmaları veya kültürel faaliyetler yapılabilir. Ayrıca ergenlerin kendi akranları ile daha iyi iletişim kurmaları adına çeşitli konular ile ilgili sunumlar yapmaları, empati ve etkili dinleme becerilerinin geliştirilmesi ile ilgili sınıf içi

etkinlikler yapılması rehberlik çalışma planlarında yer alması önerilir.

4. Çalışmanın sonunda ergenlikte kişinin iyi oluşunu etkileyen çeşitli değişkenler incelenmiştir. Özellikle ebeveynlere güvenli bağlanmanın özneli iyi oluş ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sebeple bebek sahibi olmak isteyen ebeveyn adaylarının bu konuyu içeren bilgilendirme sürecinden geçmesi gelecek nesilde güvenli bağlanma oranının artmasına sebep olabilir.

KAYNAKLAR

- Açık, Ö. (2008). *Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Anabilim Dalı. İzmir.
- Adams, J. F. (1995). *Ergenliği Anlamak*, Ankara: İmge Yayınları.
- Adams, T. (1995). *The Conceptualization and Measurement of Perceived Wellness*. Unpublished Doctoral Thesis, Texas University: Texas.
- Akdağ, S. T. (2011). *Ergenlerin Bağlanma Stilleri İle Ebeveynlerinin Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişki*. Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Doktora Tezi. Antalya.
- Allen, J. P., & Land, D. (1999). Attachment in adolescence. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of attachment: Theory, research, and clinical applications* (pp. 319-335). New York, NY, US: The Guilford Press.
- Allen, J. P., ve Miga, E. M. (2010). Attachment in adolescence: A move to the level of emotion regulation. *Journal of social and personal relationships*, 27(2), 181-190.
- Allen, J. P., Marsh, P., McFarland, C., McElhaney, K. B., Land, D. J., Jodl, K. M., & Peck, S. (2002). Attachment and autonomy as predictors of the development of social skills and delinquency during midadolescence. *Journal of consulting and clinical psychology*, 70(1), 56.
- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Ericson'un Psikososyal Gelişim Dönemlerinin ve Ego Kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Ev Yönetimi Anabilim Dalı, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bilim Dalı. Konya.
- Arslan, R. (2017). *Algılanan Ebeveynlik Biçimleri, Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve Kişiler Arası Bağımlılık Eğilimi Arasındaki İlişkiler: Şema Terapi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı. Ankara.
- Bakermans-Kranenburg, M. J., Van Ijzendoorn, M. H., & Juffer, F. (2003). Less is more: meta-analyses of sensitivity and attachment interventions in early childhood. *Psychological bulletin*, 129(2), 195.
- Bauminger, N., Finzi-Dottan, R., Chason, S., & Har-Even, D. (2008). Intimacy in adolescent friendship: The roles of attachment, coherence, and self-disclosure. *Journal of Social and Personal Relationships*, 25(3), 409-428.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of intimacy: An attachment perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, 7(2), 147-178.
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment Styles Among Young Adults: A Test of A Four-Category Model. *Journal of Personality*, 226-244.

- Başer, Ş. G.(2009). *Lise Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri ile Yaşam Doyumlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. Ankara.
- Bayraktar, F. (2007). Olumlu ergen gelişiminde ebeveyn/akran ilişkilerinin önemi. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 14(3), 157-166.
- Bee, H. L., Boyd, D. R., & Gündüz, O. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi*. Kaknüs Yayınları. İstanbul.
- Becker-Weidman, A., ve Shell, D. (2010). Storytelling: How to use stories to help your children. *Attachment parenting: Developing connections and healing children*, 159-171.
- Berger, K. S. (2003). *The developing person through childhood and adolescence*. Macmillan.
- Bowlby, J. (2012a). *Bağlanma. TV Soylu (çev.)*, İstanbul: Pinhan Yayıncılık (Orijinal Baskı Tarihi 1969).
- Bowlby, J. (2012b) *Bağlanma, Bağlanma ve Kaybetme – 1*. (Çev. Tuğrul Veli Soylu). İstanbul: Pinhan Yayıncılık. (Orijinal yayın tarihi, 1969)
- Bretherton, I. (1985). Attachment theory: Retrospect and prospect. *Monographs of the society for research in child development*, 50(1-2), 3-35.
- Bridges, L. J. (2003). Trust, attachment, and relatedness. *Well-being: Positive development across the life course*, 177-189.
- Bulut, E. (2017). *Öğrencilerinin Bağlanma Stillерinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri Üzerine Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Canatay, Ç.(2018). *Evli Veya Boşanmış Ebeveyne Sahip Olan 11-14 Yaş Arasındaki Çocukların Bağlanma Stilleri Ve Sosyal Fobi Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Hizmet Anabilim Dalı, Ankara.
- Casas, F. (2011). Subjective social indicators and child and adolescent well-being. *Child Indicators Research*, 4(4), 555-575.
- Clark, M. L., & Ayers, M. (1993). Friendship expectations and friendship evaluations: Reciprocity and gender effects. *Youth & Society*, 24(3), 299-313.
- Cooper, M. L., Shaver, P. R., ve Collins, N. L. (1998). Attachment styles, emotion regulation, and adjustment in adolescence. *Journal of personality and social psychology*, 74(5), 1380.

- Çelik, G., Tahiroğlu, A., ve Avcı, A. (2008). Ergenlik Döneminde Beynin Yapısal ve Nörokimyasal Değişimi. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 11(1).
- Çetin, N., Aytar, A. G., Pak, M. D., & Artık, A. (2016). Ergenlerde anne-baba ve arkadaşlara bağlanma biçimleri ile romantik ilişkilerde sorun çözmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 27(2), 79-95.
- Çevik, G. B., & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet ebeveyn tutumu ve anne baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Çuhadaroğlu, F., Saynur, S., Kılıç, E., Şenol, S., Rugancı, N., Öncü, B., Hoşgör, A., Işıklı, S., Avcı, A. (2003). 'Ergen ve Ruhsal Sorunları: Durum Saptama Çalışması'. TUBA Yayınları, Ankara.
- Delikara, İ. (2000). *Ergenlerin akran ilişkileri ile suç kabul edilen davranışlar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Demir, M. (2010). Close relationships and happiness among emerging adults. *Journal of Happiness Studies*, 11(3), 293-313.
- Deniz, M., Hamarta, E., ve Ari, R. (2005). An investigation of social skills and loneliness levels of university students with respect to their attachment styles in a sample of Turkish students. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(1), 19-32.
- Deniz, M. E., ve Işık, E. (2010). Positive and negative affect, life satisfaction, and coping with stress by attachment styles in Turkish students. *Psychological reports*, 107(2), 480-490.
- Desrosiers, A., Kelley, B. S., & Miller, L. (2011). Parent and peer relationships and relational spirituality in adolescents and young adults. *Psychology of Religion and Spirituality*, 3(1), 39.
- Diener, E., Oishi, S., & Lucas, R. E. (2003). Personality, culture, and subjective well-being: Emotional and cognitive evaluations of life. *Annual review of psychology*, 54(1), 403-425.
- Diener, E., Suh, E., & Oishi, S. (1997). Recent findings on subjective well-being. *Indian journal of clinical psychology*, 24, 25-41.
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.

- Diener, E., Lucas, R. E., & Scollon, C. N. (2009). Beyond the hedonic treadmill: Revising the adaptation theory of well-being. In *The science of well-being* (pp. 103-118). Springer, Dordrecht.
- Diener, E. (2000). Subjective well-being: The science of happiness and a proposal for a national index. *American psychologist*, 55(1), 34.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological bulletin*, 95(3), 542.
- Diener, M. L., & Diener McGavran, M. B. (2008). What makes people happy?: A developmental approach to the literature on family relationships and well-being.
- Doğan, T., Karaman, N. G., Çoban, A. E., & Çok, F. (2012). Ergenlerde arkadaşlık ilişkilerinin yordayıcısı olarak cinsiyet ve aileye ilişkin değişkenler. *İlköğretim Online*, 11(4).
- Dost, T.M. (2004). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluş Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.
- Dönmezer, İ. (1999). *Ailede iletişim ve etkileşim: sağlıklı insan, sağlıklı aile*. Sistem. Ankara.
- Ducharme, J., Doyle, A. B., & Markiewicz, D. (2002). Attachment security with mother and father: Associations with adolescents' reports of interpersonal behavior with parents and peers. *Journal of Social and Personal relationships*, 19(2), 203-231.
- Ekebaş, M. (1994). Lise son sınıf öğrencilerinin kendini açma davranışlarının cinsiyet ve kendini gerçekleştirme düzeyleri açısından incelenmesi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara*.
- Eken, A. (2010). Ergenlerin anne-babaya bağlanma biçimleri ile öznel iyi oluş durumlarının sosyal yetkinlik beklentileriyle ilişkileri. *Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon*.
- Erath, S. A., Flanagan, K. S., ve Bierman, K. L. (2007). Social anxiety and peer relations in early adolescence: Behavioral and cognitive factors. *Journal of abnormal child psychology*, 35(3), 405-416.
- Erden, S., & Yılmaz, S. (2016). İmam hatip lisesi öğrencilerinin akran ilişkilerinin insanî değerler ve öznel iyi oluş düzeyleri açısından incelenmesi. *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 387-414.
- Eryılmaz, A. (2009). Ergen öznel iyi oluş ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(4), 975-989.
- Eryılmaz, A. (2010). Ergenlerde öznel iyi oluşu artırma stratejilerini kullanma ile akademik motivasyon arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 77-84.

- Genius, M. L., ve Oddone, E. (1996). Children's Attachment Security to Mother, Father and Parental Unit. *Child Development: Readings for Teachers. II Detseling Enterprises Ltd. Calgary. Alberta.*
- Giordano, P. C., Cernkovich, S. A., & Pugh, M. D. (1986). Friendships and delinquency. *American journal of sociology, 91(5)*, 1170-1202.
- Göçener, D. (2010). *Üniversite öğrencilerinin güvenli bağlanma düzeyleri ile kişilerarası ilişki tarzları arasındaki ilişkiler*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara
- Gresham, F. M. (2001). Assessment of social skills in children and adolescents. *Handbook of psychoeducational assessment: A practical handbook*, 325-355.
- Griffin, D. W., ve Bartholomew, K. (1994). Models of the self and other: Fundamental dimensions underlying measures of adult attachment. *Journal of personality and social psychology, 67(3)*, 430.
- Günaydın, B., ve Yöndem, Z. D. (2007). Ergenlerde akran bağlılığının bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Günce, G., Ünlüoğlu, G., Gürkaynak, İ., Zeytinoğlu, S., Çileli, M., Dönmez, A., Öner, U. ve Onur, B. (1985). **Ergenlik Psikolojisi**. Hacettepe Taş Kitapçılık. Ankara.
- Gündoğdu, R., ve Yavuzer, Y. (2012). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öznel iyi oluş ve psikolojik ihtiyaçlarının demografik değişkenlere göre incelenmesi.
- Hamarta, E. (2004). *Üniversite öğrencilerinin yakın ilişkilerindeki bazı değişkenlerin (benlik saygısı, depresyon ve saplantılı düşünme) bağlanma stilleri açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Hampton, N. Z., ve Marshall, A. (2000). Culture, gender, self-efficacy, and life satisfaction: A comparison between Americans and Chinese people with spinal cord injuries. *Journal of Rehabilitation, 66(3)*, 21.
- Haring, M. J., Stock, W. A., ve Okun, M. A. (1984). A research synthesis of gender and social class as correlates of subjective well-being. *Human Relations, 37(8)*, 645-657.
- Hazan, C., ve Shaver, P. R. (1994). Bağlanma (Yakın ilişkiler ile ilgili araştırmalar için bir çerçeve) *Psychological Inquiry, 5(1)*, 1-2.
- Hazan, C., ve Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of personality and social psychology, 52(3)*, 511.
- Joronen, K., ve Åstedt-Kurki, P. (2005). Familial contribution to adolescent subjective well-being. *International Journal of Nursing Practice, 11(3)*, 125-133.

- Kağıtçıbaşı, Ç., & Ataca, B. (2015). Value of children, family change, and implications for the care of the elderly. *Cross-Cultural Research*, 49(4), 374-392.
- Kaner, S. (2000). Akran İlişkileri Ölçeği ve Akran Sapması Ölçeği geliştirme çalışması. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 33(1-2), 67-75.
- Kankotan, Z. Z. (2008). The role of attachment dimensions, relationship status, and gender in the components of subjective well-being. *Ankara: METU*.
- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi (17. Baskı). *Ankara: Nobel yayın dağıtım*, 81-83.
- Katja, R., Päivi, Å. K., Marja-Terttu, T., ve Pekka, L. (2002). Relationships Among adolescent subjective well-being, health behavior, and school satisfaction. *Journal of School Health*, 72(6), 243-249.
- Keldal, G. (2015). Warwick-Edinburgh mental iyi oluş ölçeği'nin türkçe formu: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 103-115.
- Keler, H. (2008). *Liseli ergenlerin transaksiyonel analiz ego durumları ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı. İstanbul.
- Kılıç, T., ve Kümbetlioğlu, M. (2016). Bağlanma stillerinin iletişim becerilerine etkisini araştırma. *ÇÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(3), 381-396.
- Kocayörük, E. (2016). Ergen gelişiminde aile işlevleri ve baba katılımı. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(33).
- Kobak, R. R., ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and representations of self and others. *Child development*, 135-146.
- Köse, İ. A. (2015). Psychometric properties of the Orientations to Happiness Scale and measurement invariance between samples of Turkish and Russian University students. *Social Indicators Research*, 122(3), 945-959.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). *Ergenlik Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2009). *Ergenlik Psikolojisi* (11. Baskı). İstanbul: Remzi Kitapevi
- Lecce, S. (2008). *Attachment and subjective well-being: The mediating role of emotional processing and regulation* (Doctoral dissertation, ProQuest Information & Learning).
- Lieberman, M., Doyle, A. B., ve Markiewicz, D. (1999). Developmental patterns in security of attachment to mother and father in late childhood and early adolescence: Associations with peer relations. *Child development*, 70(1), 202-213.
- Louds, D. Mallinckrodt, B., ve Wei, M. (2005). Attachment, social competencies, social support, and psychological distress. *Journal of Counseling Psychology*, 52(3), 358.

- Ma, C. Q., ve Huebner, E. S. (2008). Attachment relationships and adolescents' life satisfaction: Some relationships matter more to girls than boys. *Psychology in the Schools*, 45(2), 177-190.
- Mahon, N.E., Yarcheski, A. ve Yarcheski T.J. (2005). Happiness as related to gender and health in early adolescents. *Clinical Nursing Research*, 14(2), 175–190.
- Malkoç, A. (2011). Big five personality traits and coping styles predict subjective well-being: A study with a Turkish Sample. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 12, 577-581.
- Melin, R., Fugl-Meyer, K.S. ve Fugl-Meyer, A.R. (2002). Life satisfaction in 18 to 64 year old swedes: in relation to education, employment, situation, health and physical activity. *Journal Of Rehabilitation Medical*, 35, 84-90.
- Mikulincer, M., Florian, V., ve Hirschberger, G. (2003). The existential function of close relationships: Introducing death into the science of love. *Personality and social psychology review*, 7(1), 20-40.
- Morsünbül, Ü. (2009). Attachment and risk taking: Are they interrelated. *International Journal of Human and Social Sciences*, 4(4), 234-238.
- Moses, J. O., & Villodas, M. T. (2017). The potential protective role of peer relationships on school engagement in at-risk adolescents. *Journal of youth and adolescence*, 46(11), 2255-2272.
- Muuss, R. (2006). Friendship patterns and peer group influences: An ecological perspective based on Bronfenbrenner, Kandel, and Dunphy. *Theories of adolescence*, 308-319
- Nickerson, A. B., & Nagle, R. J. (2005). Parent and peer attachment in late childhood and early adolescence. *The journal of early adolescence*, 25(2), 223-249.
- Özbay, H. ve Öztürk, E. (1992). **Gençlik**. İletişim Yayınları. İstanbul.
- Özen, Ö. (2005). *Ergenlerin öznel iyi oluş düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Özer, G. (2009). *Öz-belirleme kuramı çerçevesinde ihtiyaç doyumu, içsel güdülenme ve bağlanma stillerinin üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluşlarına etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri ABD.,Ankara.
- Pawlowski, W., & Hamilton, G. [Sa]. Stages Of Adolescent Development.
- Postman, N. (1995). The end of education: Redefining the value of school. New York: Vintage Books.

- Sable, P. (2008). What is adult attachment? *Clinical Social Work Journal*, 36(1), 21-30.
- Saferstein, J. A., Neimeyer, G. J., ve Hagans, C. L. (2005). Attachment as a predictor of friendship qualities in college youth. *Social Behavior and Personality: an international journal*, 33(8), 767-776.
- Saföz-Güven, İ. G. (2008). *Fen ve genel lise öğrencilerinin cinsiyet ve sosyometrik statülerine göre öznel iyi oluş düzeyleri, genel sağlık örüntüleri ve psikolojik belirti türleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Saygın, Y. (2008). *Üniversite öğrencilerinin sosyal destek, benlik saygısı ve öznel iyi oluş düzeylerinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Savcı, M. (2017). *Ergenlerin sosyal zekâ, sosyal kaygı, akran ilişkileri, internet bağımlılığı ve sosyal bağlılık düzeyleri arasındaki ilişkiler*. Doktora Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı. İzmir.
- Silk, J. S., Morris, A. S., Kanaya, T., ve Steinberg, L. (2003). Psychological control and autonomy granting: Opposite ends of a continuum or distinct constructs?. *Journal of Research on Adolescence*, 13(1), 113-128.
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., ve Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8(2), 88-99.
- Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21(57), 1.
- Sümer, N., ve Güngör, D. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(43), 71-106.
- Sümer, N., ve Şendağ, M. A. (2009). Orta Çocukluk Döneminde Ebeveynlere Bağlanma, Benlik Algısı ve Kaygı. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63).
- Sroufe, L. A., ve Waters, E. (1977). Attachment as an organizational construct. *Child development*, 1184-1199.
- Steinberg, L. (2002). *Adolescence* (6th ed.). Boston, MA: McGraw Hill.
- Şimşek, D. (2013). *Ergenlik döneminde çocukların evden kaçma nedenlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Terzi, S., ve Cihangir-Çankaya, Z. (2009). The predictive power of attachment styles on subjective well-being and coping with stress of university students. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 4(31), 1-11.

- Turp H.H. (2017) *Rehberlik ve psikolojik danışmanlık öğrencilerinin öznel iyi oluş ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Tuzgöl Dost, M. (2004). *Üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeyleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Tuzgöl Dost, M. (2007). Üniversite öğrencilerinin yaşam doyumunun bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(2), 132
- Türkdoğan, T., ve Duru, E. (2012). Üniversite öğrencilerinde öznel iyi oluşun yordanmasında temel ihtiyaçların karşılanmasının rolü. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(4), 2429-2446.
- Uluç, S., ve Öktem, F. (2009). Okul Öncesi Çocuklarda Güvenli Yer Senaryolarının Değerlendirilmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 24(63).
- Uluyol, F. M. (2014). *Bağlanma Örüntüleri, Eşe Yönelik Kişilerarası Şemalar ve Evlilik Sorunlarıyla Başa Çıkabilme Düzeyleri Arasındaki İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik Psikoloji Bilim Dalı, Ankara.
- Ünlü, F. (2015). *Ebeveyni Boşanmış Bireylerde Benlik Saygısı, Yalnızlık ve Bağlanma Stilleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Psikoloji Anabilim Dalı. İstanbul.
- Van Rosmalen, L., Van Der Horst, F. C., ve Van der Veer, R. (2016). From secure dependency to attachment: Mary Ainsworth's integration of Blatz's security theory into Bowlby's attachment theory. *History of Psychology*, 19(1), 22.
- Verduyn, P., Ybarra, O., Résibois, M., Jonides, J., ve Kross, E. (2017). Do social network sites enhance or undermine subjective well-being? A critical review. *Social Issues and Policy Review*, 11(1), 274-302.
- Wainright, J. L., ve Patterson, C. J. (2008). Peer relations among adolescents with female same-sex parents. *Developmental psychology*, 44(1), 117.
- Wei, H. S., ve Chen, J. K. (2010). School attachment among Taiwanese adolescents: The roles of individual characteristics, peer relationships, and teacher well-being. *Social Indicators Research*, 95(3), 421-436.
- Wood, W., Rhodes, N., ve Whelan, M. (1989). Sex differences in positive wellbeing: A consideration of emotional style and marital status. *Psychological Bulletin*, 106(2), 249-264
- Yavaş, C. (2017). Orta ve geç ergenlik dönemindeki ergenlerde tutum ve davranış farklılıkları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(2).
- Yavuzer, H. (2013). *Bedensel, Zihinsel ve Sosyal Gelişimiyle Çocuğunuzun İlk 6 Yılı*. 30. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Yöndem, Z. D., & Tokinan, B. Ö. (2007). Ergenlerde zorbalığın anne baba ve akran ilişkileri açısından incelenmesi. *Ege Eğitim Dergisi*, 8(2), 53-68.
- Yıldız, M. A. (2014). *Ergenlerde anne-babaya bağlanma ile öznel iyi oluş arasındaki ilişkide duygu düzenleme ve baş etme yöntemlerinin çoklu aracılık rolü*. Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Mersin.
- Yörükoğlu, A. (2004). **Çocuk Ruh Sağlığı** (27. baskı). Özgür Yayınları. İstanbul.
- Zhang, F., ve Hazan, C. (2002). Working models of attachment and person perception processes. *Personal Relationships*, 9(2), 225-235.
- Zimmermann, P., & Becker-Stoll, F. (2002). Stability of attachment representations during adolescence: The influence of ego-identity status. *Journal of Adolescence*, 25(1), 107-124.
- Zimmermann, P. (1999). Structure and functions of internal working models of attachment and their role for emotion regulation. *Attachment & Human Development*, 1(3), 291-306.
- Zimmermann, P. (2004). Attachment representations and characteristics of friendship relations during adolescence. *Journal of experimental child psychology*, 88(1), 83-101.

EKLER

EK 1: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Değerli katılımcı,

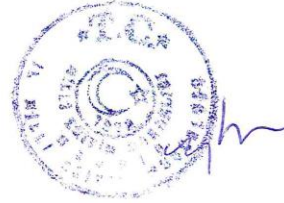
Aşağıda Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji yüksek lisans araştırmasında kullanılmak üzere hazırlanmış anketler bulunmaktadır. Sorulara katılma derecenizi karşılardaki ifadeleri işaretleyerek belirtmenizi bekliyoruz. Veriler toplu olarak değerlendirilecek olup, kişisel bir değerlendirme yapılmayacaktır. *Lütfen kimliğinizi ortaya çıkaracak bir veri girmeyiniz.*

Katkınız için teşekkür eder saygılar sunarım.

Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU
Danışman

Başak KAYHAN
Yüksek Lisans Öğrencisi

Cinsiyetiniz	() Kız	() Erkek
Doğum Tarihiniz (Gün/Ay/Yıl)	:/...../.....	
Okulunuzun Adı :		
Öğrenim Gördüğünüz Sınıf Düzeyi :	() 9. sınıf	() 10. sınıf
Annenizin Eğitim Durumu :	() Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üstü	
Babanızın Eğitim Durumu :	() Okuryazar değil () İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite ve üstü	

EK 2: AKRAN İLİŞKİLERİ ÖLÇEĞİ

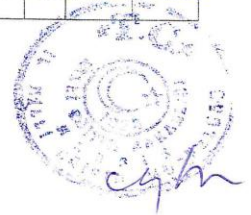
Sevgili öğrenciler, "Akran ilişkileri Ölçeği" sizlerin arkadaşlarınızla ilişkilerinizi betimlemek amacıyla geliştirilmiştir. Bu ölçekte 18 madde yer almaktadır. Sizden her ifadeyi dikkatle okuyup, her ifade için "Her zaman", "Sık sık", "Ara sıra", "Nadiren", "Hiçbir zaman" olan yanıtlardan size uygun olanı (X) şeklinde işaretlemeniz istenmektedir. Lütfen yanıtlarınızı içtenlikle veriniz. Lütfen tüm maddeleri yanıtlayınız. Katılımınız için çok teşekkür ederim.

No	Maddeler	Her zaman	Sık sık	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
1	Arkadaşlarım beni severler.	()	()	()	()	()
2	İşler yolunda gitmediğinde arkadaşlarıma güvenebilirim.	()	()	()	()	()
3	Arkadaşlarımı korumak için gerektiğinde yalan söylerim.	()	()	()	()	()
4	Arkadaşlarım düşüncelerimi duymaktan hoşlanır.	()	()	()	()	()
5	Arkadaşlarımın başı polisle derde girse, onları korumak için yalan söylerim.	()	()	()	()	()
6	Ailemle ilgili sorunlarımı arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
7	Kendimi kötü hissettiğimde arkadaşlarımı aramak beni rahatlatır.	()	()	()	()	()
8	Arkadaşlarıma güvenirim.	()	()	()	()	()
9	Arkadaşlarıma gerçeği söyleyecek kadar güvenirim.	()	()	()	()	()
10	Arkadaşlarım bana saygı duyar.	()	()	()	()	()
11	Arkadaşlarımla birbirimizi çok severiz.	()	()	()	()	()
12	Arkadaşlarım bana ilgi gösterir.	()	()	()	()	()
13	Arkadaşlarım sorunlarımla ilgilenir.	()	()	()	()	()
14	Annemin ve babamın, beni anlayıp anlamadıklarını arkadaşlarımla konuşurum.	()	()	()	()	()
15	Sorunlarım olduğunda arkadaşlarım bana yardım eder.	()	()	()	()	()
16	Arkadaşlarım düşüncelerime önem verirler.	()	()	()	()	()
17	Arkadaşlarım beni bir belaya sürükleseler bile, yine de onlarla olurum.	()	()	()	()	()
18	En iyi arkadaşım gibi olmak isterim.	()	()	()	()	()

EK 3 : ÖZNEL İYİ OLUŞ ÖLÇEĞİ

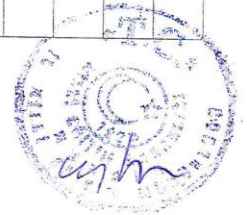
Bu ölçekte kişiliğinizin ve yaşamınızın çeşitli yönlerine ilişkin ifadeler bulunmaktadır. ifade size 'tamamen uygunsu'(5); 'çoğunlukla uygunsu'(4); 'orta derece uygunsu'(3); 'biraz uygunsu'(2); 'hiç uygun değilse'(1) numaralı boşluğun altına (X) işareti koyunuz.		Hiç uygun değil	Biraz uygun	Kısmen Uygun	Çoğunlukla uygun	Tamamen Uygun
1	Yaşamımda zevk alarak yaptığım etkinlik sayısı azdır.					
2	Genel olarak kendimi neşeli hissediyorum.					
3	Geriye dönüp baktığımda isteklerimin çoğunu elde edemediğimi görüyorum.					
4	Kişilik özelliklerimden genel olarak memnunum.					
5	İstediğim nitelikte ve sayıda arkadaşım olmamasına üzülüyorum.					
6	Günlük yaşamımdaki sorumluluklarımı başarıyla yerine getiririm.					
7	Ulaşmak istediğim ideallerim var.					
8	İlgi ve yeteneklerime uygun etkinliklerin yaşamımdaki yeri istediğim ölçüdedir.					
9	Küçük sorunları bile büyütürüm.					
10	Kendimi genel olarak canlı ve enerjik hissederim.					
11	Yakın gelecekte yaşamımda güzel gelişmeler olacağına inanıyorum.					
12	Kişiler arası ilişkilerde sıklıkla hayal kırıklığı yaşıyorum.					
13	Yaşamıma beni ona bağlayacak anlamlar katmakta zorlanıyorum.					
14	Umutlarımın gerçekleşeceğine inanıyorum.					
15	Ailemle olan ilişkilerden memnunum.					
16	Genelde hüzünlü ve düşünceliyim.					
17	Kendimi yalnız hissederim.					
18	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.					
19	Genel olarak kendimi huzurlu hissediyorum.					
20	Çevremdeki insanların yaşamlarına imreniyorum.					
21	Amaçlarıma ulaşmak için yeterince kararlı davranabilirim.					
22	Yaşamımı genel olarak monoton ve sıkıcı buluyorum.					
23	Sosyal ilişkilerimdeki gırışkenlik yanımdan hoşnutum.					
24	İç dünyamın zaman geçtikçe zenginleştiğini hissediyorum.					
25	Tanıdığım insanların çoğundan daha fazla sıkıntım var.					
26	Yaşamın zorlukları ile baş etme gücüme inanıyorum.					
27	Sevilen ve güvenilen biri olduğumu hissediyorum.					
28	Geçmişte yaptığım hatalardan dolayı yoğun suçluluk duygusu yaşıyorum.					
29	Serbest zamanlarımda zevkle vakit geçirecek bir uğraşı bulurum.					
30	Yaşamım başarısızlıklarla dolu.					
31	Güçlükler karşısında çabuk pes ederim.					
32	Çevremde ihtiyaç duyduğumda destek alabileceğim insanlar var.					
33	Sıklıkla ümitsiz ve çökkün hissediyorum.					
34	Okumak ve çalışmak benim için zevkli uğraşlardır.					
35	İsteklerime ve değerlerime uygun bir hayat sürüyorum.					
36	Ailemle olan ilişkilerimde sorunlar yaşıyorum.					
37	Yaşama iyimser bir açıyla bakabilme yönümden memnunum.					

Ek 4: İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA)

Aşağıda yakın duygusal ilişkilerinizde kendinizi nasıl hissettiğinize ilişkin çeşitli ifadeler yer almaktadır. Yakın duygusal ilişkilerden kastedilen arkadaşlık, dostluk, romantik ilişkiler ve benzerleridir. Lütfen her bir ifadeyi bu tür ilişkilerinizi düşünerek okuyun ve yanıtlarınız için aşağıdaki değerlendirme ölçeğini temel alın. İçtenlikle verdiğiniz cevaplarınız için teşekkür ederim.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Kararsızım	Biraz Katılıyorum	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2. Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3. Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4. Bir başka kişiyle tam anlamıyla kaynaşıp bütünleşmek isterim.							
5. Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
6. Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.							
7. İhtiyacım olduğunda yardıma koşacakları konusunda başkalarına her zaman güvenebileceğimden emin değilim.							
8. Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
9. Yalnız kalmaktan korkarım.							
10. Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
11. Çoğu zaman, romantik ilişkide olduğum insanların beni gerçekten sevmediği konusunda endişelenirim.							
12. Başkalarına tamamıyla güvenmekte zorlanırım.							
13. Başkalarının bana çok yaklaşması beni endişelendirir.							
14. Duygusal yönden yakın ilişkilerim olsun isterim.							
15. Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır.							
16. Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğini hissettiğimde kaygılanırım.							
17. İhtiyacınız olduğunda hiç kimseyi yanınızda bulamazsınız.							

18. Başkalarıyla tam olarak kaynaşıp bütünleşme arzumu bazen onları ürkütüp benden uzaklaştırıyor.									
19. Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.									
20. Birisi bana çok yakınlaştığında rahatsızlık duyuyorum.									
21. Romantik ilişkide olduğum insanların benimle kalmak istemeyeceklerinden korkarım.									
22. Başkalarının bana bağlanmamalarını tercih ederim.									
23. Terk edilmekten korkarım.									
24. Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.									
25. Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.									
26. Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.									
27. İhtiyacım olduğunda insanları yanımda bulacağımı biliyorum.									
28. Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.									
29. Romantik ilişkide olduğum insanlar, genellikle onlarla, benim kendimi rahat hissettiğimden daha yakın olmamı isterler.									
30. Başkalarıyla yakınlaşmayı nispeten kolay bulurum.									

EK 5: Anket İzin Belgesi

T.C.
MERSİN VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 34776202-605.01-E.16604854
Konu :Başak KAYHAN' ın
Tez Uygulaması

18/09/2018

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Toros Üniversitesi Rektörlüğünün 05.09.2018 tarihli ve 212 sayılı yazısı.

Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Başak KAYHAN'ın "*Lise 9. Sınıf ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu tez uygulama izin talebi ile ilgili 17.09.2018 tarihli komisyon görüşü ve çalışma programı ilişikte sunulmuştur.

Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi Başak KAYHAN'ın söz konusu çalışmayı 2018-2019 eğitim öğretim yılında İlimiz Yenişehir İlçesinde bulunan Şehit Kübra DOĞANAY Kız Anadolu İmam Hatip Lisesi, Dumlupınar Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mahmut Arslan Anadolu Lisesi ve Özel Toros Anadolu Lisesinde öğrenim gören 9. Ve 10. Sınıf öğrencilerine okul idaresinin inisiyatif ve kontrolünde gönüllülük esasına dayalı olarak ve eğitim öğretimi aksatmadan (*imzalı ve mühürlü anket soruları kullanılarak*) uygulanması, çalışmalar esnasında ses/video kaydı alınmaması, çalışmaya konu kişilerden, aile üyelerinden ad ve soyad, telefon, adres ile din, mezhep, etnik gruba mensubiyet gibi hassas bilgilerin istenmemesi ve uygulama sonucunda hazırlanacak raporun basılı ve dijital ortamda İl Millî Eğitim Müdürlüğümüze vermek şartı ile uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Adem KOCA
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek :
1- Dilekçe ve Ekleri (11 sayfa)
2- Komisyon Görüşü (2 sayfa)

OLUR
<...>

Süleyman DENİZ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Dumlupınar Mah. GMK. Blv. Yenişehir / MERSİN
Elektronik Ağ: <http://mersin.meb.gov.tr>
E-posta: istatistik33@meb.gov.tr

Bilgi İçin :Şef-Mehmet ŞİMŞEKKAYA-
VHKİ Canana YAŞA –Tel.:0(324)3291481
Dahili Tel: 120 Faks:0(324)3273518-19

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 4e3e-0af5-3599-be67-006c kodu ile teyit edilebilir.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : KAYHAN Başak
Uyruğu : T.C.
Doğum Tarihi (gün/ay/yıl) : 14/12/1981
Doğum Yeri : İZMİR
Medeni hali : EVLİ
Adresi :Batıkent Mah.2622sk. No.2 Esentepe Konutları C Blok 6/11
Yenişehir/Mersin
Telefon : 530 098 44 62
E-Posta : kayhanbasak1012@gmail.com

Eğitim Derecesi	Eğitim Birimi	Mezuniyet yılı
Yüksek Lisans	Toros Üniversitesi- Psikoloj,	2019
Lisans	Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, PDR	2004
Lise	Buca Betontaş Lisesi	1998

İş Deneyimi

Yıl	Çalıştığı Yer	Görev
2017- devam ediyor	Şehit Kübra Doğanay Kız A.İ.H.L.	Rehber Öğretmen

Yabancı Dili

İngilizce
Almanca

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : 64046081-302.14/E.287
Konu : Tez Başlığı Değişikliği

01/08/2019

Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığına

Ana bilim dalımız yüksek lisans öğrencisinin tez başlığı değişikliği, aşağıdaki yönetim kurumumuzun 01.08.2019 tarih ve 17/121 sayılı kararı ile uygun görülmüştür.
Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

e-imzalıdır

Prof. Dr. Haluk KORKMAZYÜREK
Müdür

Enstitümüz Psikoloji Ana Bilim Dalı Başkanlığının 29.07.2019 tarihli ve 59 sayılı Başak KAYHAN'ın tez başlığı değişikliği konulu yazısı görüşüldü.

Enstitümüz Psikoloji Ana Bilim Dalı Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı 169040815 numaralı öğrencisi Başak KAYHAN'ın, 22.07.2019 tarihinde yapılan tez savunma sınavında, tez başlığının savunma sınavı jüri üyelerinin önerisi üzerine "*Lise 9. Ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Bazı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi (Mersin İli Örneği)*" olarak değiştirilmesine, danışmanına duyurulmak üzere konunun Ana Bilim Dalı Başkanlığına ve adı geçen öğrencinin e-posta adresine bildirilmesine oy birliğiyle karar verildi.

Paraf : Eda KILIÇKAYA(SBEM,Memur), Nazmiye GÖKCEL(SBEM,Enstitü Sekreteri)

Bahçelievler Mahallesi 1839 Sk. No: 15, 33140 Yenişehir / MERSİN
Telefon: 0324 325 33 00 – Dahili: 4508 FCT: 0530 290 96 95 – 0530 290 96 99 Fax: 0324 325 33 01
E-posta: nazmiye.gokcel@toros.edu.tr Elektronik A.Ş: www.toros.edu.tr

2418739585

Bu belge 5070 sayılı kanuna göre elektronik imzalıdır. Belgeyi doğrulamak istiyorsanız ebys@toros.edu.tr adresine e-posta gönderebilirsiniz.(This document has been signed electronically.)

T.C.
TOROS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İNTİHAL PROGRAMI RAPORU

PSİKOLOJİ ANA BİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih: 03/07/2019

Lise 9. ve 10. sınıf öğrencilerinin bağlanma stilleri, akran ilişkileri ve öznel iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesi (Mersin ili örneği).

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın;

a) Giriş,

b) Ana bölümler ve

c) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 57... sayfalık kısmına ilişkin, 03/07/2019 tarihinde enstitü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 13... 'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar hariç
- 3- Benzer kelime sayısı 10 adet yapıldığında en fazla %10,

- 1- Kaynakça hariç
- 2- Alıntılar dâhil
- 3- Benzer kelime sayısı 10 adet yapıldığında en fazla %30'u geçmemelidir.

Tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Yukarıda belirtilen başlıkta danışmanımla birlikte tamamlamış olduğum tezimin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir. Tezimin, tez yazım kurallarına uygun olarak ve intihal olmaksızın hazırladığımı taahhüt eder; intihal olması durumunda tez çalışmamın başarısız sayılacağını ve mezuniyetimin iptalini kabul ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim

Öğrencinin Adı Soyadı

: Başak KAYHAN

İmzası

: Tarih: 03/07/2019

Yukarıda kişisel ve tez bilgileri verilen öğrencimin belirtilen başlıkta birlikte tamamlamış olduğumuz tez çalışması Turnitin intihal yazılım programında kontrol edilmiş ve etik bir ihlale rastlanmamıştır. İntihal yazılım programının rapor çıktısı ektedir. Ayrıca tezin fikir/araştırma sorusu, yöntem, bulgular ve tartışma kısımları özgün olup kısmen veya tamamen diğer çalışmalardan alınan kısımlar olduğu durumlarda kaynak belirtilmesine dikkat edilmiştir.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Prof. Dr. Kamuran ELBEYOĞLU

İmzası

: Tarih: 03/07/2019

Ek: İntihal yazılım programının rapor çıktısı (...3... sayfa)

Lise 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yazar Başak Kayhan

Gönderim Tarihi: 03-Tem-2019 01:16PM (UTC+0300)

Gönderim Numarası: 1148922007

Dosya adı: Ba_ak_Kayhan-Tez-03.07.2019.docx (157.11K)

Kelime sayısı: 18894

Karakter sayısı: 128568

Lise 9. ve 10. Sınıf Öğrencilerinin Bağlanma Stilleri, Akran İlişkileri ve Öznel İyi Oluş Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

ORJİNALLİK RAPORU

% 13 BENZERLİK ENDEKSİ	% 10 İNTERNET KAYNAKLARI	% 0 YAYINLAR	% 8 ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ
----------------------------------	------------------------------------	------------------------	--------------------------------

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	acikarsiv.ankara.edu.tr İnternet Kaynağı	% 3
2	Submitted to Beykent Üniversitesi Öğrenci Ödevi	% 3
3	nesnedergisi.com İnternet Kaynağı	% 2
4	akademik.maltepe.edu.tr İnternet Kaynağı	% 2
5	library.cu.edu.tr İnternet Kaynağı	% 1
6	adudspace.adu.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
7	Submitted to The Scientific & Technological Research Council of Turkey (TUBITAK) Öğrenci Ödevi	% 1
8	www.eab.org.tr	

Internet Kaynağı

%1

Alıntılarını ıkart

Kapat

Eşleşmeleri ıkar

< %1

Bibliyografyayı ıkart

üzerinde